

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

OAHPAHUSRÁÐDEHUS

LOGAHAGA OAHPAPLÁNA VUOÐUŠTUSAT 2015

Nuoraide oaivvilduvvon logahatskuvlejumi oahppaplána vuoduštusat

Sisdoallu

1	OAHPPAPLÁNA	3
1.1	Oahppaplána čállin	3
1.2	Oahppaplána sisdoallu	4
2	LOGAHATSKUVLEJUMI BARGU JA ÁRVOVUODĐU.....	6
2.1	Logahatskuvlejumi bargu	6
2.2	Árvovuodđu	6
4	STUDEANTTA OAHPISTEAPMI JA DOARJUN	8
4.6	Gillii ja kultuvrii laktáseaddji gažaldagat	8
5	OAHPPANULBMILAT JA OAHPAHUSA GUOVDDÁŠ SISDOALUT	10
5.3.	Eatnigiella ja girjjálašvuhta	10
5.3.3	Sámegiella ja girjjálašvuhta -oahppomearri	11
5.3.8	Suomagiella sámegielaigiidda -oahppomearri.....	19
5.3.9	Ruotagiella sámegielaigiidda -oahppomearri	19
5.5	Vieris gielat.....	20
5.5.7	Vieris gielat, sámegiella, A-oahppomearri	22
5.5.8	Vieris gielat, sámegiella, B2-oahppomearri	25
5.5.9	Vieris gielat, sámegiella, B3-oahppomearri	27
ČUOVUS 1	Ovdáneaddji giellamáhtu govvidanskálá.....	30
ČUOVUS 3	Logahatskuvlejumi dievasmahtti sámegielat oahpahusa ulbmilat, guovddáš sisdoalut ja studeantta oahppama árvvoštallan. Oahpahusráđđehusa ráva nr 8/012/2015	40

1 OAHPPAPLÁNA

1.1 Oahppaplána čállin

Logahatskuvlejumi oahppaplánavuogádaga oasis leat

- logahatláhka (629/1998) ja -ásahus (810/1998)
- stáhtaráđi ásahus skuvlejumi dábálaš riikkaviidosaš ulbmiliin ja diibmojuogus, mii logahatlágas lea oaivvilduvvon (942/2014)
- Oahpahusráđdehusa mearrádus logahaga oahppaplána vuodustusain
- skuvlejumi ordnejeaddji dohkkehan oahppaplána
- logahatásahusa (810/1998) 3 § oaivvildan jahkásaš plána.

Nuoraid logahatskuvlejumi buot ordnejeaddjit čállet logahaga oahppaplána dáid logahaga oahppaplána vuodustusaid mielde, juos oahpahus- ja kulturministeriija miedihan ordnenlobis ii eará máinnašuvvo. Juos logahatskuvlejumi ordnenlohpaí laktása juoga mii nu erenomáš skuvlenbargguid, dasa laktáseaddji mearrádušat váldojit vuhtii oahpahusplána čáledettiin. Oahpahusplánas mearriduvvo logahaga oahpahus- ja bajásgeassinbarggus. Skuvlejumi ordnejeaddji čállá oahpahusplána vuodul plána oahpahusa geavtlaš ordnemis ain juohke lohkanbadjái. Studeanta čállá iežas persovnnalaš oahppaplána logahaga oahppaplána ja jahkásaš lohkanbadjeplána vuodul.

Oahppaplána čáledettiin ferte váldit vuhtii eará oahpahaslágádusaid oahppofálaldaga ja maiddá logahaga doaibmanbirrasa, báikkálaš máhtuid ja erenomášresurssaid. Logahatbáikegotti dahje -guovllu luondu ja biras, historjá, gielladilit ja maiddá ealáhus- ja kultureallin buktet oahppoplánii báikkálašvuoda. Geavtlaš ovttasbargu iešguđet suorggi áššedovdiiguin lasiha studerema eallinlagašvuoda ja vuđolašvuoda. Oahppaplána čáledettiin maiddá oahppaplána vuodustusain mearriduvvon áššit áiegeguovdilastojuvvojit.

Skuvlema ordnejeaddji dohkkeha logahaga oahppaplána ovdal go dat váldojuvvo atnui sierra suomagielat, ruotagielat ja sámegielat ja dárbbu mielde eará gillii addojuvvon oahpahusa várás.

Studeantta vejolašvuhta čadahit logahaga oahppomearrái gullelaš oahpuid golmma jagis ferte dorvvastit nu, ahte oahpuid čadaheapmi ordnejuvvo njuovžilit ja dárbbu mielde studeantii fállujuvvo doarjja oahppamii ja studeremii. Oahppaplána galgá čállojuvvot nu, ahte dat fállá studentii vejolašvuoda individuála välljejumiide, vai son bastá atnit ávkin maiddá eará skuvlenordnejedjiid oahpahusa.

Skuvlema ordnejeaddji mearrida, mo oahppaplána čállojuvvo oahppaplána vuodustusaid vuodul. Logahaga oahppaplána čállojuvvo ovttasbarggus logahaga bargiiguin, studeanttaiguin, studeanttaid vanhemiiguin ja fuolaheddjiiguin, ja ásahusaid olis maiddá daiguin virgeoapmahaččaiguin, guđet ollašuttet sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaid gullelaš doaimmaid. Oahppaplána lea vejolaš čállit ovttasbarggus maiddá eará skuvlema ordnejedjiiguin ja čanusjoavkkuiguin. Buot studeanttain ja vanhemiin ferte leat vejolašvuhta oahpásmuvvat oahppoplánii. Ovdalgo oahppaplána dohkkehuvvo, ferte skuvlema ordnejeaddji gullat vuos

studeantagotti ja logahaga bargiid ja dasa lassin ordnet logahaga buot ohppiide vejolašvuoda buktit iežaset oaiviliid dan birra ovdan. Ovttasbarggu ulbmilin lea sihkkarastit logahatskuvlejumi alla dási, riikkaviidosaš mearkkašumi ja maiddái olles servoša čatnaseami oktasaččat meroštallojuvvon mihttomeriide ja doaibmanvugiide.

Oahpahusplána čáledettiin ulbmilin lea gávdnat čovdosiid, mat ovddidit logahaga doaibmankultuvrra, dorjot studeantaid buresveadjima, veadjima ja oasálašvuoda, arvvosmahttet resurssaid njuovžilis ja beaktilis geavaheapmái ja dasa lassin dahket vuorrováikkuhusa mánggabealagin logahaga siste ja maiddái birastahtti oktasašgottiin.

1.2 Oahppaplána sisdoallu

Nuoraid logahatskuvlejumi oahppaplána sisttisdoallá čuovvovaš osiid:

- doaibmanjurdda ja árvvut, mat deattuhuvvojit
- skuvlejumi ordnejeaddji dohkkehan logahaga diibmojuohku
- giellaprográmma
- doaibmankultuvrra váldosárgosat
- studerenbirrasat ja -vuogit
- iehčanas studerema prinsihpat
- temáollislašvuodát
- oahppoávdnasa bargu, oahppoávdnasa oahpahusa dábálaš ulbmilat ja árvvoštallan
- ulbmilat ja guovddáš sisdoalut kurssaid mielde
- ruovttu ja oahppolágádusa ovttasbargu
- ovttasbargu ámmátlaš oahppolágádusaiguin ja eará logahagaiguin
- ovttasbargu universitehtaiguin, ámmátallaskuvllaiguin, eará oahppolágádusaiguin ja eará oassálastiiguin
- diehto- ja gulahallanteknologiija oahpahusgeavaheami plána
- oahpistanplána
- oahppan- ja studerendoarjaga gáibideaddji studeantaid oahpahus
- giella- ja kulturjoavkkuid oahpahus
- studerenfuolahus
- studeantta oahppama árvvoštallan
- doaimma ollesáigásaš ovddideapmi ja árvvoštallan.

Logahaga oahppaplánas galgá buktit ovdan buot dasa gullevaš kurssaid mihttomeriid ja guovddáš sisdoaluid.

Juos logahat ordne vierisgielat oahpahusa, gáiddusoahpahusa dahje vejolašvuoda čadahit logahatdiplomaid dahje dáiddaoahppokurssaid, ferte dat meroštallojuvvot oahppaplánas.

Oahppi- ja studeantafuolahuslága (1287/2013) 13 § mielde skuvlema ordnejeaddjis lea ovddasvástádus das, ahte studerenfuolahusa ordnema, árvvoštallama ja ovddideami várás čállojuvvo juohke oahppolágádussii studerenfuolahusplána.

Logahatlága 21 §:n 3 momeantta mielde (629/1998, rievdaduvvon lágain 1268/2013) skuvlema ordnejeaddjii galgá čállit oahppaplána oktavuodas plána ohppiid

suodjaleapmái veahkaválddi, givssideami ja muosehuhttima vuostá ja maiddáii ollašuttit dán plána ja gohcit dan čuovvuma ja ollašuvvama. Dát plána ferte merkejuvvot guđege oahppolágádusa studerenfuolahusplánii [Oahppi- ja studeantafuolahusláhka (1287/2013), 13 §].

Logahatlága 21 § 3 momeantta mielde (629/1998, rievdaduvvon lágain 1268/2013) skuvlema ordnejeaddji galgá čállit ja rávvvet oahppaplána oktavuodas plána bagadanvugiid geavaheamis ja daidda laktáseaddji meannudanvugiin.

Nissoniid ja dievdduid gaskasaš dásseárvvus addojuvvon lága 5 a § mielde (609/1986, rievdaduvvon lágain 1329/2014) skuvlema ordnejeaddjis lea ovddasvástádus das, ahte guđege oahppolágádusas čállojuvvo dásseárvoplána ovttasbarggus bargiiguin ja studeanttaiguin. Jahkasaš dárkkisteami sajis plána sáhtá čállit guhkimustá golmma jahkái hávil. Dásseárvoplána lea vejolaš ollašuttit oahppaplána oassin dahjege oahppolágádusa eará plána oassin.

Ovttaveardásašvuodálága (1325/2014) 6 § 2 momeantta mielde skuvlema ordnejeaddji ferte fuolahit das, ahte oahppolágádusas lea plána dárbbaslaš doaibmabijuin ovttaveardásašvuoda ovddideami várás. Ovttaveardásašvuodaplána sáhtá laktit oahppoplánii.

2 LOGAHATSKUVLEJUMI BARGU JA ÁRVOVUODDU

2.1 Logahatskuvlejumi bargu

Logahatskuvlejumi bargun lea nannet viiddis dábálaš čuvgehusa. Logahatskuvlejumis dábálaš čuvgehus čohkiida árvvuin, dieđuin, dáidduin, doaladumiin ja dáhtus. Daid vuodul studeanttat, geat máhttet jurddašit kritihkalaččat ja iehčanasat, máhttet doaimmat vásttolaččat, empáhtalaččat, servodatlaččat ja menestuvvi lahkái. Logahatáigge studeanta lasiha guovddáš olbmui, kultuvrraide, lundui ja oktasašgoddái laktáseaddji dieđuidis ja dáidduid. Logahatoahpahus hárrjánahtta studeantta ipmirdit eallima ja máilmmi mánggalágan gaskavuodaid ja lađastallat viiddis albmonemiid.

Logahatskuvlejumi bargun lea oahpahus ja bajásgeassin. Logahatskuvlejumi áigge studeanta hukse iežas identitehta, olmmošáddejumi, máilmmigova ja -oainnu ja maiddá iežas báikki máilmmis. Seammás studeanta ovddida iežas oktavuoda vássánaigái ja geahčada boahteáigái. Logahatskuvlejupmi čiekŋuda studeantta beroštumi diehtagiid ja dáidagiid máilbmái ja maiddá válbme bargoeallimii ja bargui.

Logahatskuvlejupmi lea ráhkaduvvon vuodđoahpahusa oahppomeari vuodul. Dat addá dábálaš joatkkastuderendáidduid universitehtaide, ámmátallaskuvllaide ja logahaga oahppomearrái vuodđuduvvi ámmátlaš skuvlejupmái. Dieđut ja dáiddu, mat logahagas leat gazzojuvvon, čájehuvvojit logahaga loahppaduodaštusain, studeantadutkkusduodaštusain, logahatdiplomaiguin ja eará čájánaiguin. Logahatskuvlejupmi oahpista studeantta smiehttat boahteáiggi plánaid ja maiddá eallinagi bisti oahppamii.

2.2 Árvovuoddu

Logahaga oahppaplána vuoduštusaid árvovuoddu lea ráhkaduvvon suomelaš čuvgehusárbevieru vuodul. Dan mielde studeren ja oahppan ođasmahttet oktasašgotti ja kultuvrra. Čuvgehus lea ovttaskas olbmuid ja servošiid máhttu čoavdit váttsivuodaid ehtalaš jurddahallamiin, nuppi dillái sajáiduvvamiin ja dihtui vuodđuduvvi guorahallamiin. Čuvgehussii gullá dáidu ja dáhttu giedahallat olmmošlaš viggamušaid ja duohtavuoda gaskasaš ruossalasvuodaid ehtalaččat, empáhtalaččat ja nu, ahte iská gávdnat daidda čovdosiid. Čuvgehus mearkkaša maiddá dan, ahte fuolaha, máhtta geahčat ja hábmet duohtavuoda viidat ja maiddá čatnasit iešguđet doaimmaide positiiva nuppástusaid dihte. Logahaga čuvgehusmihttomearrin lea viggat duohtavuhtii, olmmošlašvuhtii ja vuoiggalašvuhtii. Logahatoahpahus ovddida árvomáhtu nu, ahte dat giedahallá almmolaš árvvuid ja duohtavuoda gaskasaš gealdagasaid.

Logahatoahpahusa vuodđun lea eallima ja olmmošvuoigatvuodaid gudnejahttin ja olmmošárvvu loavkekeahtesvuohta. Studeanta hábme logahatoahpuidis áigge lađastallojuvvon ipmárdusa vuodđo- ja olmmošvuoigatvuodain ja dasa lassin árvvuin, guovddáš vuodđo- ja olmmošvuoigatvuohtanorpmain ja daid ovddideaddji doaimmanvugiin. Logahatoahpahus vuodđuduvvá guovddáš olmmošvuoigatvuohtasoahpamušaide, dego ovdamearkka dihte Máná vuoigatvuodaid soahpamuššii.

Logahatoahpahas ovddida dásseárvvu ja ovttaveardásašvuoda ja maiddái buresveadjima ja demokratiija. Logahatoahpahas ii čana ohppiid oskkoldaga, eallinoainnu iige politihkalaš guottiheami mielde. Logahatoahpahusa ii leat lohpi geavahit ruđalaš váikkuheami gaskaoapmin. Logahatoahpahas arvosmahtta suokkardallat suomelaš oktasašgotti ja álbmogiidgaskasaš ovdáneami vejolašvuodaid, molssaeavttuid ja dohkketmeahtun diliid. Oasálašvuolta, doaiman ja searvvuslašvuolta deattuhuvvojit buot logahatdoaimmain.

Logahatoahpahas ipmirduvvo bistevaš eallinvuogi ja ekososiála čuvgehusa dárbbalašvuolta. Dasa lassin dat ráhkada máhtovuodu ekonomijai, mii ovddida sihke birrasa ja olbmuid buresveadjima. Studeantta ipmirda iežas doaimma ja globála ovddasvástádusa mearkašumi luondduriggodagaid bistevaš geavaheamis, dálkkádatnuppástusa njoahcudeamis ja luonddu mánggabealatvuoda seailuheamis. Logahatoahpahas ávžžuha álbmogiidgaskasaš ovttasbargui ja máilmmiriikkavulošvuhtii Ovttašuvvan Našuvnnaid ovdánanmihttomeriid mielde.

Juohke logahat lea searvvuš, mas iešguđet kultuvrra, eallinoainnu ja oskkoldatjoavkku olbmuid lea vejolašvuolta dovdat oktasaš eallinárvvuid ja prinsihpaid ja maiddái hárvánit ovttasbargui. Logahagas arvosmahttojuvvo dasa, ahte earáin berošta ja fuolaha. Hutkáivuolta, dárbbmilisvuolta, rehálašvuolta ja sidnáivuolta adnojuvvojit árvvus. Olmmošlaš ja kultuvrralaš mánggabealatvuolta adnojuvvo rikkisvuoltan ja kreatiivavuoda vuolggasadjin. Kulturárbevierut nannejuvvojit beroštemiin, árvvoštallamiin ja maiddái ođasmahttimiin daidda laktáseaddji dieđuid ja dáidduid.

Oahppaplána vuodul árvovuoddu ollašuttujuvvo konkrehtalaččat iežas logahaga dáfus deháleamos áššiin. Árvovuoddu ollašuttujuvvo logahaga doaimmankultuvrras, buot oahppoávdnasiid oahpahas ja barggaid organiseremis. Logahaga árvovuoddu čiekŋuduvvo dáin oahppaplána vuoduštusain govviduvvon temáollislašvuodain, mat váldet árvvuid geahččanguovllus beali áigeovdilis bajásgeassin- ja skuvlenhástalusaid.

4 STUDEANTTA OAHPISTEAPMI JA DOARJUN

4.6 Gillii ja kultuvrii laktáseaddji gažaldagat

Buot studeanttaid oahpahasas čuovvut oktasaš, logahaga oahppaplána vuodštusaid ulbmiliid ja prinsihpaid. Studeanttaid gielalaš máhtut ja kulturduogáš váldojuvvojit vuhtii logahatoahpahasas. Guđege studeantta giella- ja kulturidentitehta dorjojuvvojit mánggabealagit. Studeanttat oahpistuvvojit ipmirdit ja gudnejahtit vuodđolágas mearriduvvon juohkehačča vuoigatvuođas iežas gillii ja kultuvrii. Studeanttat oahpistuvvojit maiddáid diđoštít iežaset gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid iešguđet dilálašvuođain.

Ulbmilin lea oahpistit studeanttaid nu, ahte sii atnet árvvus eará gielaide ja kultuvrraid, ja maiddáid ovddidit guovtte- ja mánggagielatvuođa. Dát dasto nannelii studeanttaid gielalaš diđolašvuođa ja metagielalaš dáidduid. Logahatoahpahasas lea vejolaš geavahit mánggagielat oahpahandilálašvuođaid.

Logahatoahpahasas oahppolágádusa oahpahasgiella lea juogo suoma- dahje ruotagiella. Oahpahasgiellan sáhtá leat maiddáid sáme-, romána- dahje láhttagiella. Dasa lassin oassi oahpahasas sáhtá leat logahatlága 6 § 1 momeantta mielde maiddáid juoga eará, studeantta iežas giella. Oahppoplánii ferte dalle merket man oahppoávdnasis, man olu ja mo ovdal máinnašuvvon gielat geavahuvvojit oahpahasas dahje studeremis.

Sápmelaččat ja sámegielagat

Sámeoahpahasas váldojuvvo vuhtii dat, ahte sápmelaččat leat eamiálbmot, geain lea iežas giella ja kultuvra. Sáme-studeanttaid logahatoahpahasas erenomáš ulbmilin lea dat, ahte nuorain lea vejolašvuohta bajásšaddat iežaset gillii, kultuvrii ja servošii ja maiddáid hukset iežaset identitehta. Logahatoahpahasas sáhtá maiddáid doarjut massojuvvon eamiálbmotgiella odđasit oahppama ja giellaealáskahttima. Logahatoahpahasas ovddida iežas historjá, kultuvrra ja mánga riikii sajáiduvvan sámeservodaga dovdam, ja dasa lassin diđolašvuođa das, ahte sápmelaččat leat okta máilmmi eamiálbmogiin. Dasa lassin dat fállá vejolašvuođaid árbevirolaš máhtu gazzamii. Logahatoahpahasas ovddida studeanttaid vejolašvuođaid sámegiella ja sámegielat allaskuvlaoahpuide Suomas ja ránnjáriikkain.

Suomas hubmojuvvon sámegielaid – anáraš-, nuortalaš- ja davvisámegiella – sáhtá oahpahit logahagas logahatlága 8 § mielde eatnigiella ja girjjálašvuođa oahppomearrin. Sámegiella sáhtá oahpahit maiddáid vieris giellan iešguđege guhkkosaš oahppomearrin dahje logahatskuvlejumi dievasmahti oahpahasas. Sámegiella ja kultuvrra sáhtá oahpahit eatnigiella ja girjjálašvuođa oahppomearrin, vaikko logahagas ii livččege sámegielat oahpahas. Studeanttat, guđet studerejit sámegiella eatnigiellan, studerejit suomagiella dahje ruotagiella juogo sáme-studeanttaide oaiivilduvvon sierra oahppomearrin dahje suomagiella ja kultuvra dahje ruotagiella ja kultuvra -oahppomeari mielde. Sáme-studeanttaide, geain ii leat leamašan vejolašvuohta oahppat sámegiella iežaset birrašii, lea vejolaš fállat sámegiella vierisgiellan -oahpahasas.

Sámegiella sáhtta leat logahatoahpahusa oahpahusgiellan, ja sidjiide, geat leat vázzán vuodđooahpahusa sámegiela oahpahusas, ulbmilin lea dorvvastit sámegiela oahpahusa joatkašuvvama maiddái logahagas. Sámegiela oahpahusa erenomáš mihttomearrin lea studeanttaid doarjun sin guovttegielatvuhtii bajásšaddamis. Oahpahus doarju maiddái sápmelaččaid ovtaveardásaš studeren- ja doaibmanvejolašvuodaid sihke sáme- ja suomagiela servošiin. Sámegiela oahpahusas iešguđet oahppoávdnasiid oahpahus ja studeren dorjot sámegielaidduid ovdáneami. Sámegiela oahpahus čuovvu oahppaplána vuodustusaid, muhto váldá seammás vuhtii sáme kultuvrra erenomášsárgosiid. Oahpahusas deattuhuvvojit sámiid iežaset historjá ja maiddái sámeservodaga árbevirolaš ealáhusaid, árbedieđu, sámeguovllu luonddu ja maiddái sámemusihka-, mitalan- ja duodjeárbevieru dovdan. Oahpahusa resursan geavahuvvojit lagašbiras, sohkaservodat, sámegiela media ja aktiiva oktavuoddat eará sámeguovlluide.

5 OAHPPANULBMILAT JA OAHPAHUSA GUOVDDÁŠ SISDOALUT

5.3. Eatnigiella ja girjjálašvuohta

Oahppoávnasin eatnigiella ja girjjálašvuohta lea logahatoahpahusa guovddáš dáido-, diehto-, kultur- ja dáiddaávnas. Dat fállá ávdnasiid sihke gielalaš ja kultuvrralaš dábálaš čuvgehusa ja iežas identitehta huksemii. Oahpahus ovddida jurddašandáidduid ja nanne sihke árgaeallimis ja oahpuin dárbbalaš oahppamii oahppama dáidduid ja vuorrováikkukhusmáhtu. Dat oažžu sisdoaluid giella-, girjjálašvuohta- ja gulahallandiehtagiin ja maiddái kulturduktamušas. Oahppoávnas lea oassi logahaga giella-, kultur-, media- ja maiddái riikkavulošvuohta- ja demokratiijabajásgeassimis.

Eatnigiella ja girjjálašvuođa oahpahusa ulbmilin lea dáidu olggosbuktit iežas áigumušaidis ja ulbmiliiddis njálmmálaččat ja girjjálaččat iešguđet dilálašvuođaid mielde. Oahpahus viggá dakkár giela ja kultuvrra dovdamii, giellageavahan-, teaksta-, mánggalágan lohkan-, vuorrováikkukhus- ja mediadáidduide, mat gáibiduvvojit joatkkaoahpuin, bargoeallimis ja oktasašgottis doaibmamis. Oahpahus vuodđuduvvá viiddis teakstaipmárdussii, man mielde teavsttat sáhttet čohkiidit sániin, govain, jienain, nummáriin dahje daid kombinašuvnnain dahje eará symbolavuogádagain. Oahpahus láide aktiiva dieđu háhkamii, dieđu kritihkalaš gieđahallamii, dulkomii ja ehtalaš suokkardallamii.

Girjjálašvuođaoahpahusa ulbmilin lea sihke čáppa- ja diehtogirjjálašvuođa ipmirdeapmi, lohkanvásáhusaid čiekŋudeapmi ja teavsttaid čuolddašeapmi ja dulkon iešguđet geahččanguovlluin. Girjjálašvuohta fállá stuorra vásáhusaid ja doarju kritihkalaš jurddahallama, empatiija ja identitehta ja maiddái ehtalaš ja estehtalaš guorahallama ovdáneami ja kulturárbevirrui oahpásnuvvama. Girjjálašvuođa lohkan viiddida iežas olggosbuktima.

Eatnigiella ja girjjálašvuođa oahpahus dahká vejolažžan iežas gielalaš ja kultuvrralaš duogážis vuolgán identitehta huksema mánggalágan ja mediavuđot oktasašgottis. Ulbmilin lea oahppat mánggagielatvuođa, kultuvrralaš mánggaláganvuođa, gielalaš olmmošvuoigatvuođaid, dásseárvvu ja ovttaveardásašvuođa árvvus atnima.

Oahpahusa ulbmilin lea oahppoávdnasa siskkáldas integrašuvdna, daningo iešguđet diehto- ja dáidosuorggit leat oktavuodas gaskaneaset. Oahpahas geavahuvvojit sihke mánggabealat metodat ja oahppanbirrasat dego fierbmebirrasat, girjerádjosat ja kulturlágádusat, ja maiddái ohppiide dehálaš hárbjehusat, mat fáallet stuora vásáhusaid ja oahppama ilu. Teavsttat buvttaduvvojit, dulkojuvvojit ja juogaduvvojit nu okto go maiddái earáiguin, maiddái diehto- ja gulahallanteknologiija vehkiin. Eatnigiella ja girjjálašvuođa iešguđet oahppomeriid oahpahus lea ovttasbarggus iešguđet oahppomeriid gaskkas ja maiddái eará oahppoávdnasiiguin.

5.3.3 Sámegeiella ja girjjálašvuohta -oahppomearri

Sámegeiella ja girjjálašvuohta -oahppomeari guovddáš bargun lea čiekŋudit sámegeiela dáiddu, mánggabealat lohkan- ja vuorrováikkuhusdáidduid ja maiddá erenomážit sámegeielat girjjálašvuođa ja sámi kultuvrra dovdamuša. Oahpahusas váldojuvvo vuhtii sámegeiella riikka eamiálbmoga giellan ja oahpahusgiellan. Oahpahus čiekŋuda studeantta ipmárdusa das, mii mearkkašumiid lea gielladáidduš, gielladiđolašvuođas, iežas gielain ja kultuvrras ovttaskas olbmo identitehtii ja maiddá servodagaide. Oahpahus nanne sámiid historjjá ja kulturárbbi dovdama ja maiddá viiddida studeanttaid áddejumi girjjálašvuođas ja kultuvrras. Buorit giella- ja vuorrováikkuhusdáidduid leat dehálaš reaiddu, maiguin birget bargo- ja árgaeallimis. Oahpahus oahpista suokkardallat giella- ja vuorrováikkuhusdáidduid mearkkašumi joatkkastuderema ektui ja maiddá oahpásnuvvat iešguđet vejolašvuođaide joatkit sámegeiela oahpuid allaskuvladásis.

Oahpahusas ollašuttojuvvo oahppomeari siskkáldas integrašuvdna: lohkan, čállin, hupman, vuorrováikkuhus, giella, teavsttat, girjjálašvuohta ja media laktojit juohke kurssa mihttomeriide ja sisdoaluide nu, ahte dieđuid ja dáidduid studeren leat duojážassii vuorrováikkuhusas gaskaneaset. Buot kurssain ovddiduvvojit sihke čállojuvvo dábálaš giela máhttu ja teaksta-, hupman- ja vuorrováikkuhusdáidduid ja dasa lassin lohkat sámegeielat čáppagirjjálašvuođa ja eará teavsttaid guđege kurssa geahčanguovllus. Teakstaollislašvuođat lohkkujuvvojit ja čállojuvvojit okto ja maiddá ovttas earáiguin.

Oahpahusa ulbmilat

Sámegeiela ja girjjálašvuođa oahpahusa ulbmilin lea, ahte studeanta

- čiekŋuda ja hárjehahtta mánggabealagit iežas sámegeiela máhtu ja maiddá iežas teaksta- ja vuorrováikkuhusdáidduid nu, ahte son bastá iežas juksanáigumušaidis čielga olggosbuktimii ja vuorrováikkuhussii
- čiekŋuda ja ohcá mánggabealagit dieđuid gielas, čáppa- ja diehtogirjjálašvuođas, medias ja maiddá vuorrováikkuhusas ja máhtta atnit daidda laktáseaddji dieđuid ávkin
- čiekŋuda iežas mánggalohkandáidduš nu, ahte máhtta čuolddašit, dulkot, árvvoštallat, atnit ávkin ja buvttadit earálágan teavsttaid ja teakstaollislašvuođaid ja leat seammás diđolaš daid ulbmiliin ja konteavsttain
- hárjehahtta iežas vuorrováikkuhusmáhtus mánggabealagit nu, ahte máhtta čuolddašit ja árvvoštallat iešguđegelágan vuorrováikkuhusdilálašvuođaid ja -gaskavuodaid ja leat seammás diđolaš daid konteavsttain, daidda laktáseaddji vuorrováikkuhusalbmonemiin ja -dáidduin ja maiddá vuorrováikkuhusetihkas
- hálddaša čállojuvvo sámegeiela norpmaid ja ráhkadusa, ipmirda stándardagiela dárbbalašvuođa ja oahpásnuvva eará riikkaid sámegeielaide ja ipmirda iežas sajádaga sámegeiela seailuheaddjin
- čiekŋuda iežas giela ja girjjálašvuođa dovdamuša ja dainna ládje ovddida iežas jurddašeami, viiddida dábálaš čuvgehusa, miellagovahallama, mielde eallima ja hukse iežas máilmmigova ja identitehta
- máhtta kritihkalaččat árvvoštallat earálágan diehtogálduid, dieđu luohtehahttivuođa, geavahangelbbolašvuođa ja ulbmiliid ja maiddá ohcat ja válljet vuogas diehtogáldu ain dárbbu mielde

- ipmirda ja čuoovu dahkkivuoigatvuodaid, geavaha gálduid riekta ja hálddaša gálđočujhusaid merkema
- máhtta atnit ávkin diehto- ja gulahallanteknologiija mánggabealagit oahppomeari buot osiin
- dovdá sámiid historjjá ja čiekŋuda iežas dáidduid sámiid materiála ja immateriála kulturárbbis
- návddaša gielas ja kultuvrras ja atná daid mánggabealatvuoda árvvus.

Árvvoštallan

Sámegeiela ja girjjálašvuoda oahppomeari árvvoštallan vuolgá oahppomeari dábalaš mihttomeriin ja čujuhuvvo kursaguovdilis mihttomeriide. Kurssa ulbmilat muitaluvojit studentii, vai sihke oahpaheaddji ja studeanta sáhttiba čuoovut kursas ovdáneami. Oahppanproseassa áigge dáhpáhuvi árvvoštallan, persovnnalaš mihttomeriid ásaheapmi, iešárvvoštallan, veardásašárvvoštallan ja máhcahat dorjot studeantta ovddidit iežas máhtus. Kurssaárvvosátnái váikkuhit mánggabealat čájanasat ovdamearkka dihte girjjálaš, njálmmálaš ja eará vejolaš buktagat ja maiddá aktiiva bargan kurssa áigge. Árvvoštallan lea mánggabealat, rabas, vuoiggalaš, ávžžuha oassálastit, arvvosmahtta ja oahpista iešárvvoštallamii. Iešárvvoštallandáidduiguin studeanta hukse positiiva ja realisttalaš ipmárdusa alddis hubmin, teavsttaid buvttadeaddjin ja dulkojeaddjin.

Bákkolaš kurssat

1. Teavsttat ja vuorrováikkuhus (ÄIS1)

Studeantta ipmárdus mánggalágan teavsttain ja vuorrováikkuhusas čiekŋu. Su mánggalohkandáidu ja maiddá máhttu doaibmat vuorrováikkuhusdilálašvuodas ulbmila mielde, lassána. Son hárijána dárkot ja ovddidit iežas dáidduidis guldaleaddjin, hubmin, čállin ja teavsttaid dulkojeaddjin iešguđegelágan birrasiin.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- oahppá hámodit teavsttaid mearkkašumiid ráhkadeaddji ollislašvuotan
- ovddida iežas dáiddus dulkot, buvttadit ja árvvoštallat iešguđegelágan teavsttaid ja daid olggosbuktinvuogiid
- viggá mánggabealat ipmárdussii čállimis, lohkamis ja hupmamis vuorrováikkuhuslaš, servodatlaš ja persovnnalaš albmoneapmin
- čiekŋuda iežas ipmárdusa alddis teavsttaid dulkojeaddjin ja buvttadeaddjin
- lasiha iežas dieđuidis ja dáidduidis hupmamis ja joavkogulahallamis.

Guovddáš sisdoalut

- iežas gulahalligova ovdáneapmi hubmin, guldaleaddjin, čállin ja lohkin
- teavstta doaba ja teakstašlájat: muitaleaddji, govvideaddji, oahpisteaddji, suokkardeaddji teavsttat, dakkár teavsttat mat váldet beali ja buot dáid teavsttaid kombinašuvnnat

- teakstaollislašvuoda hápmášuvvan, teavstta ulbmila, konteavstta, sisdoalu, ráhkadusa, geahččanguovlluid, mearkkašupmegaskavuodaid čuolddašeapmi ja dieđu heiveheapmi iežas ovdanbuktimii
- teavsttaid mánggabealatvuohta, erenomážit mediateavsttat ja govat medias
- teavsttaid mánggajienatvuohta
- prosa ovdanbuktin ja dulkon: fiktiivva ja fáktumteavsttat
- dieđu háhkama ja árvvoštallama dáiddut, fierbmelohkan, gáldokritihkka, gáldočujhusat
- teavsttaid refereren, kommenteren ja materiála vuodul čállin ja maiddái ovttas čállin
- sátn- ja iešguđet ovdanbuktinvugiid ovddideapmi
- joavkogulahallandáiddut ja joavkodynamihkka joavkoságastallamis ulbmila mielde

2. Giella, kultuvra ja identitehta (ÄIS2)

Studeanta ipmárdus giela ja eará olggosbuktinvugiid mearkkašumiid huksejeddji luonddus, giela nuppástuvvamis, kultuvrra mearkkašumis ja vuorrováikkuhusas lassána ja čiekŋu. Studeanta oazžu oppalaš gova giela ja kultuvrra mearkkašumis ovttaskas olbmo identitehtii ja oktasašgoddái.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- lasiha iežas giella- ja teakstadidolašvuodas ja dasa lassin ipmirda giela ja girjjálašvuoda oktasašgotti, ovttaskas olbmuid, servodaga ja mearkkašumi huksejeddji barggu
- oahppá ipmirdit giela ráhkadusaid ja geavahit giellaoahpalaš doahpágiid teavsttaid čuolddašettiinis
- ipmirda iežas eatnigiela sajádaga eará sámegielaid ja máilmmi gielaid joavkkus ja maiddái kulturoktavuodaid váikkuhusa
- ipmirda Suoma kultuvrralaš ja gielalaš mánggabealatvuođa, eatnigiela ja gielladáiddu ja maiddái diehto- ja dieđasurggiid giela mearkkašumi
- oahppá plánet, duddjot ja čállit hubmojuvvon ja čállojuvvon áššeteavsttaid, addit ja váldit vuostá máhchaga ja maiddái árvvoštallat hupman- ja čállinmáhtuidis.

Guovddáš sisdoalut

- giela, girjjálašvuoda ja kultuvrra mearkkašupmi identitehta huksemis
- giela ráhkadusa ja eará mearkkašumiid huksejeddji olggosbuktinvugiid analysa
- sámegiela veardádallan eará gielaide, giela rievddadallan ja nuppástuvvan, girjegiela norpmat, ovddideapmi ja stivren, Suoma gielalaš ja kultuvrralaš mánggabealatvuohta, giela ja kultuvrra oktavuoha, mánggagielatvuohta, gielaid ealaskasvuohta
- kurssa temái laktáseaddji fiktiivva- ja fáktumteavsttat
- čállin proseassan: hutkan, plánen, fáttá rádjén ja geahččanguovllu välljen, čuolddašeapmi, máhchaga addin ja vuostáváldin, divvun, stiilla šliipen, bajilčállaga čállin ja vátnan
- informatiivvalaš sáhkavuoru ráhkadeapmi ja doallan ja maiddái máhchaga addin ja vuostáváldin

3. Girjjálašvuoda vuogit ja dulkon (ÄIS3)

Studeantta ipmárdus sámegeielat girjjálašvuodas, giela dáiddálaš barggus ja dan kultuvrralaš mearkkašumis šaddá mánggabealageappon. Studeanta hárvána dulkot girjjálaš teavttaid sihke njálmmálaččat ja čálalaččat ja návddašit girjjálašvuodas dan iešguđet hámiin. Studeanta oahppá illudit maddái árgabeaivve sámiid materiála ja immateriála kulturárbbis.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- hárvána lohkat fiktiivva teavsttaid analyhtalaččat ja eallit mielde
- čiekŋuda iežas ipmárdusas girjjálašvuodas ja dan váikkuhanvugiin
- hárvahahtá mánggabealagit dáidduidis čuolddašit ja dulkot girjjálašvuoda vuogas doahpagiiguin ja lahkonanvugiin ja oahppá vuđoštallat iežas dulkojumi
- oahppá dovdat sámiid historjjá ja čiekŋuda dieđuidis sámiid materiála ja immateriála kulturárbbis
- oahppá ipmirdit giela poehtalaš luonddu
- čiekŋuda iežas joavkogulahallandáidduidis.

Guovddáš sisdoalut

- girjjálašvuoda šlájat sihke daid mánggahámatvuohta ja nuppástuvvan
- mánggadulkonvuohta, giela govalašvuohta ja tekstuála vuogit girjjálašvuodas ja iežas teavsttain
- prosa, lyriikka ja drama čuolddašeapmi ja dulkon
- mánggabealat teavstta muitaleami ja olggosbuktima geahčadeapmi, ovdamearkka dihte musihka, teáhtera, filmma ja dáiddálaš govaid čuolddašeapmi ja dulkon
- girjjálašvuoda vuodul čállin
- sámiid buvttadan dahje sámiid birra muitaleaddji girjjálašvuoda ja eará dáidaga geahčadeapmi ja árvvoštallan joavkodáidduid geahčanguovllus

4. Teavsttat ja váikkuheapmi (ÄIS4)

Studeanta oahppá geahčadit sihke mánggahámat teavsttaid ja daid ovdanbuktinvugiid ja vuorrováikkuhusa erenomážit váikkuheami ja oasálašvuoda geahčanguovllus. Son beassá sisa váikkuheami ja argumentašuvnna vugiide ja maddái čiekŋuda dáidda laktáseaddji dieđuid ja dáidduid.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- čiekŋuda iežas kritihkalaš lohkanáiddus, erenomážit medialohkanáiddus
- máhtá vuđoštallat nu čállin go maddái hubmin iežas oainnuidis mánggabealagit
- oahppá geahčadit ja árvvoštallat teavsttaid ja daid gaskkusteaddji árvvuid ovdamearkka dihte ideologalaš ja ehtalaš vuolggasajiin
- máhtá geahčadit girjjálašvuoda, eará dáidaga ja media servodatlaš váikkuhusa ja kultuvrralaš mearkkašumi, maddái sáme kultuvrra geahčanguovllus.

Guovddáš sisdoalut

- váikkuheami sihke argumentašuvnna ja retoralaš vuogit
- váikkuheami gielalaš ja visuála vuogit
- teavsttaid ideologalašvuoda dovdan, oaivila ja dutkandieđu erohusat, dieđuháhkkan ja -hálddašeapmi, gulahallama ehtalašvuota
- sátnefriijavuota, sensuvra, gáldokritihkka, dahkkivuoigatvuodat, mediakritihkalašvuota
- beali válđi ja váikkuheaddji čáppa- ja diehtogirjjálašvuoda vuogit ja šlájat
- argumentašuvdnadáiddut, beali válđi čállagiid ja sáhkavuoruid hárvjehallan

5. Teaksta ja konteaksta (ÄIS5)

Studeanta oahppá geahčadit teavsttaid ja daid konteavsttaid. Studeanta hárvjána čuolddašit, dulkot ja buvttadit iešguđege stiilasaš ja šlája teavsttaid.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- oahppá geahčadit teavsttaid daid eatnandieđalaš, gielalaš, áiggálaš ja kultuvrralaš konteavsttain ja daid gaskavuodas eará teavsttaide
- oahppá čuolddašit teavsttaid stiilasárgosiid
- ovddida ja viiddida iežas njálmmálaš ja čálalaš olggosbuktinvugiidis
- dovdá sámi girjjálašvuoda guovddáš dujiid ja maddái temáid ja máhttá árvvoštallat daid mearkkašumi iežas kultuvrra geahččanguovllus
- máhttá sajáidahttit suomelaš čáppagirjjálašvuoda dujiid daid kulturkontekstii.

Guovddáš sisdoalut

- teavsttaid geahčadeapmi olmmošgova, máilmmigova, árvo- ja ideamáilmmi speajalin sihke teavstta ilbmanáiggi ja dálááiggi konteavsttas
- stiilla váikkuhus tekstii, giellagáhtten stiilla geahččanguovllus
- sámegeielat duojit, sápmelaš girječáliid duojit dahje suomelaš girjjálašvuoda guovddáš duojit sáme kultuvrra geahččanguovllus
- sátn- ja ovdanbuktinráju ovddidanbarggut
- čállin- ja hupmanbarggut main lea fáddán girjjálašvuota, ovdamearkka dihte sáhkavuorru, dráma, essea

6. Dálákultuvra ja muitalusat (ÄIS6)

Studeanta oahppá geahčadit dálákultuvrra albmonemiid erenomážit muitalusaid ja muitaleami geahččanguovllus. Studeantta ipmárdus sápmelaš ja suomelaš dálákultuvrras ja dan mánggahámatvuodas čiekŋu. Studeanta čiekŋuda iežas dieđuidis vuorrováikkuhusetihkas.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- vuojulduvvá áigeovuodilis teavsttaide ja albmonemiide
- čiekŋuda iežas ipmárdusa giela ja teavsttaid mearkkašumis kultuvrras

- čiekŋuda iežas ipmárdusa muitalusain kultuvrraid guovddáš albmoneapmin sihke muitaleami ja ovdanbuktima vugiin
- dovdá sápmelaš ja suomelaš dálágirjjálašvuoda ja -kultuvrra guovddáš dujiid ja temáid
- oahppá doaibmat ehtalaččat ja ovddideaddji vugiin vuorrováikkusdilálašvuodain.

Guovddáš sisdoalut

- giella ja teavsttat kultuvrralaš albmoneapmin ja identitehta huksenávnnasin
- áigeguovdilis giella ja kultuvrra albmoneamit, ovdamearkka dihte odđa sániid geavaheapmi, giellaealáskahttin ja giella boahhteáigi
- muitalusat ja muitaleapmi sápmelaš njálmmálaš árbevierus, čáppa- ja diehtogirjjálašvuodas ja eará kultuvrras, erenomážit medias
- máŋggahámat teavsttaid áigeguovdilis šlájat, ovdamearkka dihte lávlunlyrihkka, teáhter, mediateavsttat, filmmat, spealut, govat
- sápmelašvuolta, dálákultuvra ja identitehta
- sámeáššiid servodatlaš váikkuhanvuogit ja doaibmit
- hupman- ja čállinhárjehusat kurssa temáin ja giellagáhtten
- dialogalaš vuorrováikkus ja vuorrováikkusetihkka

Riikkaviidosáš čiekŋudeaddji kurssat

7. Hupman- ja vuorrováikkusdáiidduid čiekŋudeapmi (ÄIS7)

Studeanta čiekŋuda ja máŋggabealaguhtta sihke hupman- ja vuorrováikkusdáiidduidis ja daidda laktáseaddji dieđuidis ja maiddái ovddida iežas máhtus noahkut, muhttet ja árvoštallat iežas gulahallama iešgudegelágan vuorrováikkusdilálašvuodain. Studeanta oahppá árvoštallat hupman- ja vuorrováikkusdáiidduid mearkkašumi olmmošgaskavuodain, studeremis ja bargoeallimis.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- čiekŋuda iežas dieđuidis vuorrováikkus luondus, iešvuodain ja hupmanservošiin
- čiekŋuda iežas ipmárdusa vuorrováikkusgaskavuodaid hápmašuvvamis, bajásdoallamis ja gealdagasain
- ovddida máhtus doaibmat earálágan vuorrováikkusdilálašvuodain ja maiddái hukse ja bajásdoallá vuorrováikkusgaskavuodaid
- ovddida iežas gulahallanroahkkatvuoda ja maiddái ovdanbuktin- ja joavkodáidduidis
- dovdá ja máhtta analyseret sihke hubmi ja sága luottehahttivuhtii váikkuheaddji áššiid
- oahppá geahčadit vuorrováikkus ja vuorrováikkusdáiidduid iešgudege geahččanguovlluin.

Guovddáš sisdoalut

- vuorrováikkuhusdilálašvuodaid ja vuorrováikkuhusgaskavuodaid oassedahkkit ja iešvuodat
- hubmojuvvon teavsttaid čuolddašeapmi, dulkon ja árvvoštallan
- gielalaš ja ii-gielalaš gulahallan
- árgabeaivvi vuorrováikkuhusdilálašvuodat
- ovdanbuktima, ráđđádallamiid, čoahkkimiid sihke iešguđegelágan ságastallamiid iešvuodat ja meannudanvuogit ja dasa lassin argumenterendáiddut
- ovdanbuktin- ja joavkodáidduid hárhjehallan
- njálmmálaš gulahallama kultuvrralaš sárgosat

8. Čállindáidduid čiekŋudeapmi (ÄIS8)

Studeanta čiekŋuda iežas dáidduidis buvttadit iešguđegelágan teavsttaid, erenomážit áššestiilasaš viiddis, gáldovuđot teavsttaid. Studeanta vuojulduvvá áigeuovdilis kultuvrra, media ja servodatlaš ságastallama fáttáide.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- čiekŋuda dáidduidis iežas teavstta geahččanguovllu välljemis, fáttá giedahallamis, gálduid välljemis, jurddašeami iehčanasvuodas ja ovdanbuktima persovnnalašvuodas
- šaddá sihkkareabbon válmmaštallat sisdoalu, ráhkadusa ja stiilla bealis čavddis ja jearggalaš teavsttaid
- máhtá giedahallat áigeuovdilis fáttáid ságastallamiin ja čállimiin
- gávdná teavsttaid maidda lea ieš beroštuvvan ja oassálastá daidda laktáseaddji ságastallamii nu, ahte buvttada iežas teavstta.

Guovddáš sisdoalut

- čállinproseassa, erenomážit teavstta buorideapmi ja vátnan máhcahaga vuodul ja dasa lassin ovtas čállin, teavsttaid juohkin
- teavsttaid ipmirdahttivuodá, fuomášumiid dahkama ja čavddisvuodá hárhjehallan ja maiddái giellagáhtten
- máŋggabealat ja máŋggahámat materiálii vuodđuduvvi čállin
- mediateavsttaid buvttadeapmi ja analyseren

9. Lohkandáidduid čiekŋudeapmi (ÄIS9)

Studeanta čiekŋuda ja máŋggabealaguhtá iežas dáidduidis čuolddašit, dulkot, buvttadit ja árvvoštallat iešguđegelágan teavsttaid. Su kritihkalaš ja kultuvrralaš lohkandáidu čiekŋu. Studeanta hárhjána buvttadit teavsttaid dulkojumiid sihke njálmmálaččat ja čálalaččat.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- nanne iežas dáiddus lohkat analyhtalaččat, kritihkalaččat, ealaskas vugiin ja kreatiivvalaččat iešguđegelágan teavsttaid

- čiekŋuda iežas ipmárdusas máŋgalohkandáiddus, teavsttaid sárgosiin, iešvuodain ja teakstašlájain
- hárjeha iežas kritihkalaš ja kultuvrralaš lohkandáiddus ja lohkanstrategiijaid
- čiekŋuda iežas ipmárdusas dieđu- ja dieđasurggiid gielain ja hupmanvugiin.

Guovddáš sisdoalut

- teakstadieđu ja -analyisa čiekŋudeapmi, giela, girjjálašvuoda, gova ja media doahpagiid geavaheapmi teavsttaid čuolddašeamis, dulkomis ja árvoštallamis
- teakstaollislašvuodaid lohkan, ovdamearkka dihte čáppagirjjálaš teavsttaid ja diehtoteavsttaid lohkan
- fiktiiiva ja fáktumteavsttaid ja maddái máŋggahámat teavsttaid analyseren iešgudege geahččanguovlluin

5.3.8 Suomagiella sámegielaidda -oahppomearri

Logahagain sáhtta oahpahit sámegiela ja girjjálašvuoda eatnigiellan. Maiddá eará ávdnasiid oahpahuš ja studeren sáhttet leat ollásit dahjege oassái sámegillii. Studeanta sáhtta dalle válljet, studerego son suomagiela suomagiella ja girjjálašvuodda -oahppomeari mielde vai suomagiella sámegielaidda -oahppomeari mielde. Oahpahuš ulbmilin lea doarjut studeantta bajásšaddama guovttegielagin ja dahkat vejolažžan dan, ahte studeanta sáhtta juksat joatkkaoahpuin gáibideaddji giellamáhtu guktuin gielain ja maiddá doaibmat ovtaveardásaš lahtun suoma- ja sámegiela servošiin. Oahppaplána čállojuvvo ja oahpahuš juksanulbmil meroštallojuvvo ja heivehuvvo suomagiella ja girjjálašvuodda -oahppomeari mielde. Oahppaplána čállimis váldojuvvo vuhtii studeanttaid gielaš ja kultuvrralaš duogáš ja dasa lassin birrasa doarjja studeanttaid suomagiela ovdáneapmái.

5.3.9 Ruotagiella sámegielaidda -oahppomearri

Ruotagiela logahagain sáhtta oahpahit sámegiela ja girjjálašvuoda eatnigiellan. Dasa lassin eará ávdnasiid oahpahuš ja studeren sáhttet leat ollásit dahje oassái sámegillii. Studeanta sáhtta dalle válljet, studerego son ruotagiela ruotagiella ja girjjálašvuodda -oahppomeari mielde vai ruotagiella sámegielaidda -oahppomeari mielde. Oahpahuš ulbmilin lea doarjut studeantta bajásšaddama guovttegielagin ja dahkat vejolažžat dan, ahte studeanta sáhtta juksat joatkkaoahpuin gáibideaddji giellamáhtu guktuin gielain ja maiddá doaibmat ovtaveardásaš lahtun ruota- ja sámegiela servošiin. Oahppaplána čállojuvvo ja oahpahuš juksanulbmil meroštallojuvvo ja heivehuvvo ruotagiella ja girjjálašvuodda -oahppomeari mielde. Oahppaplána čállimis váldojuvvo vuhtii studeanttaid gielaš ja kultuvrralaš duogáš ja dasa lassin birrasa doarjja studeanttaid ruotagiela ovdáneapmái.

5.5 Vieris gielat

Gielaid oahpahas čiekŋuda vuodđooahpahas álggahuvvon giellabajásgeassima ja gielladidolašvuoda ovddideami. Studeanttat oahpistuvvojit ovddidit sihke eará gielaid máhtu ja viiddidit iežaset máŋggagielat kompeteansa ja maiddá ovddidit iežaset metagielalaš dáidduid. Gielaid oahpahas vuodđuduvvá viiddis teakstaipmárdussii, mas teaksta mearkkaša sihke hubmojuvvon ja čállojuvvon giela. Gielaid oahpahas ovddida maiddá studeanttaid máŋggalohkandáiddu.

Oahpahas nanne studeanttain luohttámuša iežaset máhttui oahppat gielaid ja geavahit daid roahkkadit ja maiddá fállá vejolašvuodaid vásihit oahppama ilu. Oahpahas nanne studeanttaid hálo ja dáiddu doaibmat kultuvrralaččat, álbmogiidgaskasaččat ja gielalaččat máŋggalágan birrasiin ja oktavuodain. Buot studeanttaid gielladáidu adnojuvvo ávkin, ja oahpahas hukset šalddiid maiddá eará gielaid gaskii ja studeanttaid astoáiggi giellageavaheapmái. Studeanttat oahpistuvvojit suokkardallat doaladumiid ja árvvuid mearkkašumi ja ovddidit dáidduideaset doaibmat ovddideaddji vugiin iešguđet oktavuodain. Oahpahas ráhkkanahtta oasalašvuhtii aktiiva váikkuheapmái álbmogiidgaskasaš máilmmis ja čiekŋuda studeanttaid máilmmiriikkavulošdáidduid.

Studeanttat arvosmahttojuvvojit háhkat alcceseaset loahppaeallimii gielastuderendáidduid nu, ahte sii fuomášit buoremus vugiid oahppat gielaid, árvvoštallet iežaset oahppama ovdáneami ja dasa lassin oidnet giellamáhtu maiddá bargoeallinmáhttun. Gielaid oahppamis ja giellaválljejumiin nannejuvvojit sohkašieliid dásseárvu nu, ahte ovdagáttohisvuolta arvosmahttojuvvo ja earálágan fáttát gieđahallojit máŋggabealagit.

Gielaidoahpahas adnojuvvo ávkin dutkama oahppan, mas máŋggabealat vuogit ja ohppiid dárbbut váldojuvvojit vuhtii. Studeanttat oahpistuvvojit háhkat, árvvoštallat ja gieđahallat dieđu daiguin gielaiguin, maid sii máhttet. Diehto- ja gulahallanteknologiija geavahuvvojit studerenbirrasiid lunddolaš oassin.

Gielaidoahpahas gieđahallojit temát, maid vuodul gielaidoahppan buktojuvvo oassin logahatoahpahusa ollislašvuodaid hálddašeami ja iešguđet oahppoávdnasiid rasttildeaddji bargama. Studeanttaide fállujuvvojit mearkkašahtti, rabas ja doarvái hástaleaddji hárbjehusat. Fáddáollislašvuodát, temáoahput ja oahppoávdnasiid rasttildeaddji studeren arvosmahttet studeanttaid atnit ávkin iežaset eará gielaid máhtuid ja máŋggagielat kompeteansa. Studeremis váldojuvvo vuhtii dat, ahte studeanttaid ovdáneapmi iešguđet dáidodásiin ii dáhpuhva seamma áigge. Dát mearkkaša dan, ahte bargguid ferte sierranahttit dahje studeanttaid doarjut eará vugiiguin.

Vieris gielaid oahpahusa oktasaš ulbmilat

Vieris gielaid iešguđet oahppomeriid oahpahusa oktasaš ulbmilin lea, ahte studeanta

- roahkasmuvvá atnit ávkin iežas giellamáhtu kreatiivvalaččat studeremis, barggus ja astoáiggis
- nanne iežas čuožáhatgiela máhtu, giellaipmárdusa ja dáiddu heivehit gielladieđu maiddá rastá giellarájáid

- ovdána gielaid oahpahallin ulbmiliid mielde ja máhtta heivehit gielaidoahppanstrategiijaid
- ipmirda mánggabealat giellamáhtu mearkkašumi ja gielladáiddu mielde lassáneaddji doaibmanvejolašvuodaid
- máhtta árvvoštallat iežas máhtu ja maiddá plánet iežas giellaoahpuid boahhteáiggi dárbbuid várás joatkkastuderema, bargoeallima ja riikkaidgaskasašvuoda geahččanguovllus.

Ulbmilin lea, ahte studeanta juksá eará gielain dahje oahppomeriin ovdáneaddji giellamáhtu govvidanskálá (čuovus 1) cehkkiid vuolábeale skálá mielde ja máhtta heivehallat iežas máhtus dan mielde, guhtemuš dáidodási son hálida juksat. Studeanta ásaha iežas mihttomeriid, árvvoštallá iežas dáidduid ovdáneami ja ain ovddida daid.

Giella ja oahppomearri	Dáidu doaibmat vuorrováikkusahas	Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
Eangalsgiella A	B2.1	B2.1	B2.1
Eará gielat A	B1.2	B1.2	B1.2
Eangalsgiella B1	B1.2	B1.2	B1.2
Eará gielat B1	B1.1	B1.1	B1.1
Eangalsgiella B2	B1.1	B1.1	B1.1
Eará gielat B2	A2.2	A2.2	A2.2
Eangalsgiella B3	B1.1	B1.1	A2.2
Ásia ja Afrihká gielat B3	A2.1	A2.1 (hubmojuvvon teaksta) A1.3 (čállojuvvon teaksta)	A2.1 (hubmojuvvon teaksta) A1.3 (čállojuvvon teaksta)
Eará gielat B3	A2.1	A2.1	A2.1

Árvvoštallan

Vieris gielain árvvoštallan vuodđuduvvá vieris gielaid oktasaš ulbmiliid ja dasa lassin giella- ja oahppomearreguovdilis erenomáš ulbmiliid juksan. Iešgudege kurssas váldojuvvojit vuhtii kursaguovdilis deattuhusat ja maiddá daidda laktáseaddji vieris gielaid oktasaš ja oahppomearreguovdilis ulbmilat. Buot kurssain addojuvvo mánggabealagit máhcahat studeantta ovdáneamis oahppanproseassa iešguđet muttuin. Máhcahat addojuvvo studeantta ovdáneamis giellamáhtu iešguđet dásiin ja maiddá eará mihttomeriin, degomat gielastuderendáidduin ja gearggusvuodas doaibmat čuožáhatgielat birrasiin. Studeantta oahpistuvvojit atnit ávkin ieš- ja eará studeanttaid árvvoštallama. Buot kurssain sáhtta atnit ávkin portfoliomálla, maiddá rastá oahppoávdnasiid.

Árvvoštallama doarjjan, oahpaheaddji bargoneavvun ja maiddá studeantta ieš- ja eará studeanttaid árvvoštallama gaskaoapmin geavahuvvo heiveheami mielde Eurohpalaš refereansarámmaide vuodđuduvvi ovdáneaddji giellamáhtu govvidanskálá. Oahpuid álgomuttus máhcahaga addimis deattuhuvvo studeantta dáidu ovddidit iežas giellaoahppandáidduid. Oahpuid ovdánettiin giellamáhtu govvidanskálá sáhtta atnit ávkin eanet studeantta vuorrováikkus-, dulkon- ja buvttadandáidduid dási meroštaladettiin.

A-oahppomeari čieknudeaddji kurssa 8 ja B1-oahppomeari čieknudeaddji kurssa 6 čadaheami árvvoštallamat vuodđuduvvet Oahpahusráđđehusa vuodđudan njálmmálaš giellamáhtu iskosa árvosátnái ja eará kurssas čadahuvvon čájánaaide. Kurssat árvvoštallojuvvojit nummáriiguin skáláin 4–10. Dasa lassin kursii gullelaš njálmmálaš giellamáhtu iskkus árvvoštallojuvvo nummáriiguin skáláin 4–10. Njálmmálaš giellamáhtu iskosis addojuvvo sierra duodaštus logahaga loahppaduodaštusa lassin.

5.5.7 Vieris gielat, sámegiella, A-oahppomearri

Sámegiella vieris giellan -oahpahusa sáhtá addit buot Suomas hubmojuvvon sámegiellain, davvisámegiellas, anárašgiellas ja nuortalašgiellas. Dát vuodustusat leat buot sámegielaide oktasaččat, ja daid vuodul oahppaplána čállojuvvo ja heivehuvvo báikkálaččat iešgudege gillii.

Oahpahusa ulbmilat

Sámegiella A-oahppomeari oahpahusa ulbmilin lea, ahte studeanta

- ovdána sámegiella geavaheaddjin ja doaibmin kultuvrralaččat mánggahámat máilmmis báikkálaš, našunála, davviriikalaš ja maddái davvikalohtalaš servodagain
- nanne iežas ipmárdusas sámegiellain ja sámi kultuvrrain ja ipmirda daid mearkkašumi eamiálbmotgiellan ja kultuvran
- hábme daid hástalusaid ja vejolašvuodaid, maid unnitlogugiella studerejeaddji sáhtá vásihit, ja viggá iešheanalaččat giellalahttovuhtii
- máhtá plánet iežas giellaoahpuidis boahteáiggi dárbbuid várás bargoeallima ja álbmogiidgaskasašvuoda geahčanguovllus
- máhtá heivehit iežas máhtus ovdáneaddji giellamáhtu govvidanskálá dássái B1.2 ja árvvoštallat iežas dáidduid ovdáneami ja maddái ain ovddidit daid.

Bákkolaš kurssat

Bákkolaš kurssain 1–2 deattuhuvvojit studerendáidduid nannen, iežas máhtu ovddideapmi okto ja ovttas earáiguin ja dasa lassin earálágan vuorrováikkuhusdilálašvuodain bargan. Kurssa 3 rájes giddejuvvo ain eanet fuomášupmi iešgudegelágan teakstašlájaid eaktudan gillii. Kurssain 4–6 deattuhuvvo giella sihke dieđuháhkama, guovddáš dieđu deahtisteami ja dieđu juohkima gaskaoapmin.

Buot kurssain deattuhuvvojit sápmelaš eallinvuogi guovddáš sárgosat ja sámiiid vuoinjalaš ja materiálalaš kulturárbi. Juohke kursii várrejuvvo áigi giedahallat áigeovuodilis dahje báikkálaš áššiid, main sáhtá soahpat ovttas. Eará oahppoávdnasiid rasttildeaddj dahje fáddáollislašvuodaid guoskkaheaddji oahpahusa sáhtá ollašuhttit buot kurssain. Kurssain hárbhallojuvvojit mánggeabealagit sihke

njálmmálaš ja čálalaš vuorrováikkuhus, muhto deattuhusat sáhttet rievdat kurssas nubbái.

1. Sámegiella ja mu máilbmi

Kurssas gártejit studeantta sámegielmáhtu iešguđet osiid máhtu ja ovddidandárbbuid, doppe árvoštallat iežas gielaidestuderendáidduid, ásahit mihttomeriid sámegiela A-oahppomeari studeremii ja ohcat autenttalaš sámegielat giellageavahanbirrasiid ja maiddá reaidduid sihke iežas ja earáid máhtu ovddideapmái. Suokkardallat áitatvuloš ja eamiálbmotgielaid sajadaga. Fáttát ja dilálašvuodát laktásit studeremii, nuora eallimii ja giellageavahandárbbuide.

2. Olmmoš fierpmádagain

Kurssas hárhallat mánggalágan, gielalaš ja kultuvrralaš gáibádusaid bealis earálágan vuorrováikkuhusdilálašvuodaid sámegielat konteavsttas sihke iešguđet gulahallankanálaiguin ja daid ollašuttimii dárbašlaš strategiijaiguin. Čieknudit dáiddu doaibmat giellageavaheaddjin, guhte ságasta ja guldala ja váldá maiddá iežas gulahallanolbmá vuhtii. Hárhahhtit dáiddu hábmet oaiviliid ja maid mearkkašupmeráđdadallat nu, ahte beassat seamma oaivilii juoga mearkkašumis. Mánggabealaguhttit earálágan vuorrováikkuhusdilálašvuodaide dárbašlaš strategiijaid válljašumi. Kurssas gieđahallat olmmošgaskavuodaide laktáseaddji temáid ja daid oktavuoda psyhkalaš, fysalaš ja sosiála buresbirgejupmái. Suokkardallat maiddá teknologijja ja digitalisašuvnna dahkan nuppástusaid vuorrováikkuhussii ja buresbirgejupmái.

3. Sámi kulturalbmoneamit

Kurssas viiddidit ja čieknudit studeanttaid mánggalohkandáiddu. Kurssa fáddán sáhttet leat sámi teáhter, girjjálašvuolta, máidnasat ja muitalusat, luohiti/livde/leu'dd, duodji dahje fiilbma. Studeanta vállje alccesis fáttá ja bargovuogi iežas beroštumi vuodul. Válljejuvvo temás čállojuvvo ovdamearkka dihte čálalaš, govalaš dahje njálmmálaš buvttá.

4. Sápmi

Kurssas ovddidit dieđuháhkandáidduid ja kritihkalaš lohkandáiddu ja dasa lassin hárhallat aktiiva doaibmama. Kurssa fáddán leat sámiid ássanguovlu, historjá, giella- ja kulturguovllut ja ealáhusat. Oahpánuvvat iešguđet servodatlaš albmonemiide laktáseaddji ságastallamii erenomážit aktiiva riikkavulošvuoda geahčanguovllus. Suokkardallat servodatlaš albmonemiid ja ovttaskas olbmuid ja servodagaid doaibmanvejolašvuodaid.

5. Sápmelaš luonddudiehtu

Kurssas čiekŋudit dáiddu sihke háhkat dieđu ja hájnjánit juogadit iežas dihtui dahje oaiviliidda vuodduuvvi geahččanguovlluid. Kurssa fáddán leat ovdamearkka dihte olbmo ja luonddu gaskavuohhta, nuppástuvvi ealáhus- ja bargobiras, sápmelaš ealáhusat, bistevaš eallinvuohki ja boahhteáiggi višuvnnat.

6. Studeren, bargu ja birgenláhki

Kurssas čiekŋudit ipmárdusa sámegeilmáhtus bargoeallindáidun ja sosiála oaiveopmodahkan. Oahpásnuvvat muhtun teakstašlájaid, maid studeanttat sáhttet deaividit bargoeallimis. Suokkardallat sihke joatkkastuderen- dahje karrieraplánaid, sámegeiela ja kultuvrra skuvlenvejolašvuodaid ja sámeservodaga bargoaddin. Giedahallat ekonomiijááššiid, mat laktásit nuora iehčanasvuhtii ja bargoeallimii lávkema, ja maiddá viiddit ekonomiija albmonemiid.

Riikkaviidosáš čiekŋudeaddji kurssat

Kurssain čiekŋudit studeantta dáiddu geavahit sámegeiela iešguđet ulbmiliid mielde. Kurssain hájnehallat teavsttaid buvttadeami ja dulkoma okto ja ovttas earáiguin ja dasa lassin geardduhit gielladieđu studeanttaid dárbbuid mielde, maiddá joatkkastudereama ja bargoeallima geahččanguovllus. Kurssaide sáhttá laktit skuvlla eará oahpuide laktáseaddji girjjálaš dahje njálmmálaš sámegeielat oasi dahje ollislašvuoda.

7. Bistevaš eallinvuohki

Kurssas čiekŋudit dáiddu buvttadit ja dulkot sámegeiela earálágan girjjálaš vuorováikkusdilálašvuodain ja earálágan guldaleddjiide. Kurssas giedahallat iešguđet teakstašlájaid teavsttaid, dego fiktiivá ja ii-fiktiivá, muitaleaddji, govvideaddji, suokkardeaddji, oahpisteaddji dahje beali váldi teavsttaid. Kurssas joatkit oahppomeari bákkolaš kurssaid temáid giedahallama ekologalaš, ekonomalaš ja maiddá sosiálalaččat ja kultuvrralaččat bistevaš eallinvuogi geahččanguovllus árktaš guovllus. Seammás váldit vuhtii studeanttaid dárbbuid dahje beroštumiid.

8. Gulahala ja váikkut njálmmálaččat

Kurssas čiekŋudit dáiddu sihke buvttadit sámegeiela njálmmálaččat ja maiddá ipmirdit hubmojuvvon giela ja hukset dialoga. Nannet hupmama njuovzilvuoda ja dasa lassin hájnehallat válmmaštallama vuodul njálmmálaš buvttadeami. Kurssas geardduhit oahppomeari bákkolaš kurssain giedahallojuvvon fáttáid dahje dat dievasmahttojuvvojit studeanttaid dárbbuid mielde.

5.5.8 Vieris gielat, sámegiella, B2-oahppomearri

Oahpahusa ulbmilat

Sámegiela B2-oahppomeari oahpahusa ulbmilin lea, ahte studeanta

- viiddida mielas iežas gielalaš repertuára
- ovdána sámegiela geavaheaddjin ja doaimmin kultuvrralaččat mánggalágan máilmmis nu báikkálaš, našunála, davviriikalaš go maiddái olles davvikalohta guovllu servodagain
- nanne iežas dieđuidis sámegielain ja sámekultuvrrain ja ipmirda daid mearkkašumi eamiálbmotgiellan ja kultuvran
- hábme daid hástalusaid ja vejolašvuodaid, maid unnitlogugiela studerejeaddji sáhtta vásihit, ja viggá iešheanalaččat giellalahtovuhtii
- máhtta heivehit iežas máhtus ovdáneaddji giellamáhtu govvidanskálá dássái A2.2 ja árvvoštallat iežas dáidduid ovdáneami ja maiddái ain ovddidit daid.

Riikkaviidosaš čiekŋudeaddji kurssat

Vuosttaš kurssain deattuhuvvojit njálmmálaš ja daidda lunddolaččat laktáseaddji unna girjjálaš vuorrováikkuhusdilálašvuodát. Guldaleami hárjehallat maid. Girjjálaš gulahallama oassi stuorru unnánaččaid, muhto njálmmálaš gulahallama hárjehallat ain buot kurssain. Deháleamos lea ovddidit beaivválaš gulahallama vuodđogearggusvuodaid. Kurssaide várrejuvvo dárbbu mielde áigi oktasaččat sohppojuvvon dahje áigequovdilis fáttáid giedahallamii. Geahččanguovlu, mii deattuhuvvo, leat sápmelaš eallinvuogi guovddáš sárgosat. Buot kurssain sáhtta ovddidit mánggalohkandáiddu girjjálašvuoda, filmmaid, musihka, teáhtera, govvaáidaga dahje media giedahallamiin. Kurssain oahpásnuvvat iešguđet teakstašlájaid. Oahppoávdnasiid rasttildeaddji oahpahusa sáhtta ollašuttit iešguđet kurssain. Ráhkadusaid oahpahallat, hárjehallat ja geardduhit njuovžilit vuogas fáttáid oktavuodas. Buorre jietnadanhárjánumi hárjehallamii giddejuvvo fuomášupmi álggu rájes.

Jos joavkkus leat studeanttat, geain lea sámeduogáš, de erenomážit studerema álggus gártejuvvojit sin sámegiela dahje suopmana dáiddut ja ulbmilat ja vejolašvuodát oazžut doarjaga iežaset oahpuide lagašbirrasis.

1. Deaivvadeamit Sámis

Kurssas suokkardit sámegiela mearkkašumi iežas eallimis dál ja boahtteáiggis. Studeantta sámegielmáhttu gártejuvvo, studeanta analysere ja árvvoštalla iežas giellastuderendáidduid, ásaha mihttomeriid iežas oahppamii ja dasa lassin ohcá vugiid iežas ja oktasaš máhtu ovddideapmái. Fáddáollislašvuodát laktásit iešguđet sosiála deaivvademiide sihke sámekultuvrii gullelaš dáhpáhusain miehtá Sámi ja dábáluš áššiid gálgama oktavuodain. Fuomášupmi giddejuvvo sosiála kodaid vejolaš erohusaide ja sámekultuvrra sárgosiidda miehtá Sámi. Oahpahallat lasi buhttenvugiid ja eará gulahallanstrategiijaid geavaheami.

2. Buresveadjin ja fuolaheapmi

Kurssas oahpahallat iešguđet gulahallankanálad vehkiin doaibmat guldaleaddji giellageavaheaddjin, guhte váldá vuhtii iežas gulahallanolbmá earálágan vuorrováikkuhusdilálašvuodain. Hárjehahttit dáiddu hábmet oaiviliid ja maid mearkkašupmeráđđadallat nu, ahte beassat seamma oaiviliid juoga mearkkašumis, mii laktása árgaeallimii. Oahpásnuvvat iešguđegelágan buresveadjimii, olmmošgaskavuodaide ja eallinmuttuide laktáseaddji teavsttaide ja maiddá sáme kultuvrra oidnui das, ahte olmmoš ja luondu leaba sorjaveaččat nubbi nuppis, ja hárjehallat ságastallat daidda laktáseaddji áššiin. Suokkardallat maid teknologija ja digitalisašuvnna buktin nuppástusain vuorrováikkuhussii ja buresveadjimii.

3. Sápmi

Kurssas deattuhuvvojit teavsttaid dulkondáiddu. Fáddán leat earret eará sámiid ovddastusorgánat, searvvit, sámiid ássanguovlu, historjá ja Sápmi.

4. Kultuvra ja mediat

Kurssas nannejuvvo mánggalohkandáidu. Oahpásnuvvat sáme guovllu kulturalbmonemiide, dego teáhterii, girjjálašvuhtii, musihkkii, álbmotárbevirrui ja mediai áige guovdilis fáttáin ja fáttáin, maidda studeanttain lea beroštupmi.

5. Studeren, bargu ja boahhteáigi

Kurssas giddejuvvo fuomášupmi gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuhtii. Kurssa fáttát laktásit skuvlii, manjit áiggi studeremi, bargoeallimii ja maiddá nuoraid boahhteáiggeplánaide.

6. Sápme laš luonddudiehtu

Gielladáidu hárjehuvvo mánggabealagit. Kurssas giedahallat ekologalaččat, ekonomalaččat, sosiálalaččat ja kultuvrralaččat bastevaš eallinvuogi sáme- ja árktalaš guovllus ja dasa lassin sámiid oktavuoda lundui ja maiddá sin eallindiliid.

7. Álbmogiidgaskasaš bargu

Kurssas atnit ávkin giellamáhtu ja nannet kultuvrralaš ipmárdusa nu, ahte oahpásnuvvat dahje oassálastit álbmogiidgaskasaš ja eaktodáhtolaš bargui dahje bargoeallimii dárbbu mielde gáiddusoktavuodaiguin. Gielalaš ulbmilat mearrašuvvet dan mielde, maid leat bargame. Vejolaš oassálastimis álbmogiidgaskasaš bargui studeanttat raporterejit nu mot ovttas mearriduvvo.

8. Gulahala njálmálaččat ja čálalaččat

Kurssas nannet sáme giela buvttadandáidduid, mat dárbbášuvvojit iešguđegelágan vuorrováikkuhusdilálašvuodain. Geardduhit ovdal gieđahallojuvvon fáttáid dahje dievasmahttit daid studeanttaid dárbbuid mielde. Hárjehallat iešguđegelágan teakstašlájaid buvttadeami ja dulkoma.

5.5.9 Vieris gielat, sáme giella, B3-oahppomearri

Sáme giela B3-oahppomeari oahpahusa ulbmilin lea, ahte studeanta

- viiddida mielas iežas gielalaš repertuára
- ovdána sáme giela geavaheaddjin ja doaibmin kultuvrralaččat mánnggalágan máilmmis nu báikkálaš, našunála, davviriikalaš go maiddái olles davvikalohta guovllu servodagain
- nanne iežas dieđuidis sáme gielain ja sáme kultuvrrain ja ipmirda daid mearkašumi eamiálbmotgiellan ja kultuvran
- hábme daid hástalusaid ja vejolašvuodaid, maid unnitlogugiela studerejeaddji sáhtta vásihit, ja viggá iešheanalaččat giellalahttovuhtii
- máhtta heivehit iežas máhtus ovdáneaddji giellamáhtu govvidanskálá dássái A2.1 ja árvvoštallat iežas dáidduid ovdáneami ja maiddái ain ovddidit daid.

Riikkaviidosáš čiekŋudeaddji kurssat

Vuosttaš kurssain deattuhuvvojit njálmálaš ja daidda lunddolaččat laktáseaddji unna girjjálaš vuorrováikkuhusdilálašvuodát. Guldaleami hárjehallat maid. Girjjálaš gulahallama oassi stuorru unnánaččaid, muhto njálmálaš gulahallama hárjehallat ain buot kurssain. Deháleamos lea ovddidit beaivválaš gulahallama vuodđogearggusvuodaid. Kurssaide várrejuvvo dárbbu mielde áigi oktasáččat sohppojuvvon dahje áige guovdilis fáttáid gieđahallamii. Geahččanguovlu, mii deattuhuvvo, leat sápmelaš eallinvuogi guovddáš sárgosat. Buot kurssain sáhtta ovddidit mánnggalohkandáiddu girjjálašvuoda, filmmaid, musihka, teáhtera, govvaáidaga dahje media gieđahallamiin. Kurssain oahpásnuvvat iešguđet teakstašlájaid. Oahppoávdnasiid rasttildeaddji oahpahusa sáhtta ollašuttit iešguđet kurssain. Ráhkadusaid oahpahallat, hárjehallat ja geardduhit njuovžilit vuogas fáttáid oktavuodas. Buorre jietnadanhárganumi hárjehallamii giddejuvvo fuomášupmi álggu rájes.

Jos joavkkus leat studeanttat, geain lea sámeduogáš, erenomážit studerema álggus gártejuvvojit sin sáme giela dahje suopmana dáiddut ja ulbmilat ja vejolašvuodát oažžut doarjaga iežaset oahpuide lagašbirrasis.

1. Oahpásnuvvat guhtet guoibmáseamet ja sáme giellii

Kurssas oahpásnuvvat sáme gielaid sajadahkii máilmmis ja hábmet sáme giela, man studeanttat leat oahpahallame, gaskavuoda studeanttaid ovdal studeren gielaide dahje gielaide maid sii juo máhttet. Suokkardallat sáme giela mearkašumi studentii.

Hárjehallat vuorrováikkuhusa árgabeaidilálašvuodain ja daidda anolaš gulahallanstrategiijaid ja dasa lassin oahpahallat deháleamos ustitlašvuhtii laktáseaddji dadjanvugiid.

2. Jodus máilmmis

Kurssas hárjehallat birget iešguđegelágan sosiála deaivvademiid dilálašvuodain ja dábálaš áššiidgealgandilálašvuodain. Oahpahallat lasi buhttenvugiid ja eará gulahallanstrategiijaid geavaheami.

3. Deaivvadeamit Sámis

Kurssas hárjehallat birget iešguđegelágan sosiála deaivvademiid dilálašvuodain, sáme kultuvrii gullevaš dáhpáhusain miehtá Sámi ja maiddái dábalut áššiid gálgama oktavuodas. Fuomášupmi giddejuvvo sosiála kodaidda vejolaš erohusaide ja sáme kultuvrra sárgosiidda miehtá Sámi. Oahpahallat lasi buhttenvugiid ja eará gulahallanstrategiijaid geavaheami.

4. Buresveadjin ja fuolaheapmi

Kurssas oahpahallat iešguđet gulahallankanálaid vehkiin doaibmat guldaleaddji giellageavaheaddjin, guhte váldá vuhtii iežas gulahallan olbmá iešguđegelágan vuorrováikkusdilálašvuodain. Hárjehahttit dáiddu hábmet oaiviliid ja maid mearkkašupmeráđadallat nu, ahte beassat seamma oaiviliid juoga mearkkašumis, mii laktása árgaeallimii. Oahpásnuvvat iešguđegelágan buresveadjimii, olmmošgaskavuodaide ja eallinmuhtuide laktáseaddji teavsttaide ja maiddái sáme kultuvrra oaidnui das, ahte olmmoš ja luondu leaba sorjaveaččat nubbi nuppis, ja hárjehallat ságastallat daidda laktáseaddji áššiin. Suokkardallat maid teknologiija ja digitalisašuvnna buktin nupástusain vuorrováikkuhussii ja buresveadjimii.

5. Sápmi

Kurssas deattuhuvvojit teavsttaid dulkondáiddut. Fáddán leat earret eará sámiid ovddastusorgánat, searvvit, sámiid ássanguovlu, historjá ja Sápmi.

6. Kultuvra ja mediat

Kurssas oahpásnuvvat sáme guovllu kulturalbmonemiide, dego teáhterii, girjjálašvuhtii, musihkkii, álbmotárbevurrui ja mediai áige guovdilis ja fáttáin maidda studeanttain lea beroštupmi. Kurssas nannejuvvo mánggalohkandáidu.

7. Studeren, bargu ja boahhteáigi

Kurssas giddejuvvo fuomášupmi gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuhtii. Kurssa fáttát laktásit skuvlii, maŋit áiggi studeremii sihke bargoeallimii ja maddái nuoraid boahhteáiggeplánaide.

8. Sápmelaš luonddudiehtu

Gielladáidu hárbjuvvo mánggabealagit. Kurssas gieđahallat ekologalaččat, ekonomalaččat, sosiálalaččat ja kultuvrralaččat bistevaš eallinvuogi sáme- ja árktalaš guovllus ja dasa lassin sámiid oktavuođa lundui ja maddái sin eallindiliid.

OVDÁNEADDJI GIELLAMÁHTU GOVVIDANSKÁLÁ

Govvidanskála lea Suomas čállojuvvon heivehus cehkiin, mat gullet Eurohpá ráđi ráhkadan Gielaide oahppama, oahpaheami ja árvoštallama oktasaš eurohpalaš refereansarámmaide.

OVDÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
Dáido-dássi	Dáidu doaibmat vuorrováikkhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	Vuorrováikkhus earálágan dilálašvuodain	Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi	Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuohta	Teavsttaid dulkondáiddut	Teavsttaid buvttadandáiddut
A1.1	Studeanta ceavzá deivvolaččat gulahallanolbmá vehkiin muhtun, buot dábáleamos ja rutiinnalágan gulahallandilálašvuodas.	Studeanta dárbaša olu veahkkeneavvuid (omd. láhtaid, sárguma, sátneráju, fierpmi). Studeanta máhtta muhtumin árvidit dahje árvoštallat ovttaskas sániid mearkkašumiid áššeoktavuoda generála dieđu dahje eará giellamáhtu vehkiin. Studeanta máhtta almmuhit, leago ipmirdan.	Studeanta máhtta geavahit soames gillii ja kultuvrii mihtilmas ustitlaš dajaldagaid (dearvvaheapmi, dearvvuodaid dahkan, giitin) muhtun buot dábáleamos sosiála kontávttain.	Studeanta ipmirda viehka unnán ovttaskas hubmojuvvon ja čállojuvvon sániid ja olggosbuktimiid. Studeanta dovda bustávavuogádaga dahje hui rájalaš meari čállinmearkkaid.	Studeanta máhtta olggosbuktit iežas njálmmálaččat hui oanehaččat hárbhallojuvvon sániiguin ja oahpahallojuvvon dábalaš dajaldagaiguin. Studeanta jietnada soames hárbhallojuvvon dajaldagaid ipmirdahttiládje ja máhtta čállit muhtun sierra sániid ja olggosbuktimiid.
Giellamáhtu álgooahpu hálddašepmi					

OVĐÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
<i>Dáido-dássi</i>	Dáidu doaibmat vuorrováikkukhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	<i>Vuorrováikkukhus earálágan dilálašvuodain</i>	<i>Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi</i>	<i>Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuolta</i>	<i>Teavsttaid dulkondáiddut</i>	<i>Teavsttaid buvttadandáiddut</i>
A1.2	Studeanta ceavzá dábáleamos, rutiinnalágan gulahallandilálašvuodain ja dárbbáša eanaš vel iežas gulahallanolbmás veahki.	Studeanta geavaha iežas gulahallamis buot dábáleamos sániid ja olggosbuktimiid. Studeanta dárbbáša olu veahkkeneavvuid. Studeanta máhttá sihtat ášši geardduheami dahje njoahcudeami.	Studeanta máhttá geavahit buot dábáleamos gillii mihtilmas ustitlaš dajaldagaid rutiinnalágan sosiála kontávttain.	Studeanta ipmirda hárjehallojuvvon, oahpes sátneráju ja dajaldagaid sisttisoalli moatti sáni guhkkosaš čállojuvvon teavsta ja hihtásit hupmama. Studeanta dovdá teavsttas ovttaskas dieđuid.	Studeanta bastá muitalit alcces oahpis ja dehálaš áššiid birra gáržžes dajaldatrájuin ja čállit moadde oanehis cealkaga hárjehallojuvvon fáttáin. Studeanta jietnada eanaš oasi hárjehallojuvvon olggosbuktimiin ipmirdahttiládje ja hálddaša gáržžes vuoddosátneráju, moadde dilálašvuhtii čadnojuvvon olggosbuktima ja vuodđogiellaoahpa.
Ovdáneaddji álgoeahppodáidu					

OVĐÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
Dáido-dássi	Dáidu doaibmat vuorrováikkukhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	<i>Vuorrováikkukhus earálágan dilálašvuodain</i>	<i>Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi</i>	<i>Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuolta</i>	<i>Teavsttaid dulkondáiddut</i>	<i>Teavsttaid buvttadandáiddut</i>
A1.3	Studeanta ceavzá mánggain rutiinnalágan gulahallandilálašvuodain ja dárbbáša muhtumin veahki iežas gulahallanolbmás.	Studeanta oassálastá gulahallamii, muhto dárbbáša ain dávjá veahkkeneavvuid. Studeanta máhtá reageret gáržžes sánalaš olggosbuktimiiguin ja láhtaiguin (omd. nivkalemiin), jietnademiiguin, dahje eará minimamáhcagagain. Studeanta gártá jearrat čielggadusa dahje ášši geardduheami hui dávjá.	Studeanta máhtá geavahit dábáleamos ustitlaš giellageavaheapmái gullevaš olggosbuktimiid mánggain rutiinnalágan sosiála kontávttain.	Studeanta ipmirda ovttagardánis, oahpes sátneráju ja olggosbuktimiid sisttisoalli čálalaš teavsttaid ja hihtásit hupmama áššeoktavuoda vehkiin. Studeanta bastá gávdnat oanehis teavsttas dieđu, man dárbbáša.	Studeanta máhtá rájálaš meari oanehis, olggul oahpahalloyuvvon olggosbuktimiid, guovddáš sátneráju ja vuododási cealkkaráhkadusaid. Studeanta bastá muitalit árgabeaivválaš ja alcces dehálaš áššiid birra gáržžes olggosbuktinrájuin ja čállit ovttagardánis sáttasániid ja jietnadit hárjehallojuvvon olggosbuktimiid ipmirdahttiládje.
Doaibmi álgooahppodáidu					

OVĐÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
Dáido- dássi	Dáidu doaibmat vuorrováikkukhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	<i>Vuorrováikkukhus earálágan dilálašvuodain</i>	<i>Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi</i>	<i>Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuolta</i>	<i>Teavsttaid dulkondáiddut</i>	<i>Teavsttaid buvttadandáiddut</i>
A2.1	Studeanta bastá lonohallat jurdagiid dahje dieđuid oahpes ja juohkebeaivválaš dilálašvuodain ja muhtumin maiddái bajásdoallat gulahallandilálašvuoda.	Studeanta oassálastá ain eanet ja eanet gulahallamii iige dorvvas šat nu olu ii-gielalaš olggosbuktimiidda. Studeanta gártá sihtat ášši geardduheami dahje čielggadusa oalle dávjá ja máhtá muhtin veardde heivehit gulahallanolbmá olggosbuktimiid iežas gulahallamis.	Studeanta ceavzá oanehis sosiála dilálašvuodain ja máhtá geavahit sihke dábáleamos ustitlaš dearvvaheamiid ja humahallanvugiid ja olggosbuktit ustitlaččat bivdagiid, bovdehusaid, evttohusaid ja átnut ándagassii ja vástidit dáidda.	Studeanta ipmirda álkes, oahpes sátneráju ja olggosbuktimiid ja maiddái čielga hupmama sisttisoalli teavsttaid. Studeanta ipmirda oanehis, ovttagardánis, alcces miellagiddevaš teavsttaid vuoddosisoalu ja teavstta oaiveáššiid teavsttas, mas lea oahpes sátnerádju ja man sisdoalu sáhtá ovddalgihtii noahkut. Studeanta bastá hui ovttagardánis árvoštallamii áššeoktavuoda vehkiin.	Studeanta bastá muitalit juohkebeaivválaš sihke konkrehta ja alcces dehálaš áššiid birra ovttagardánis cealkagiid ja konkrehta sátneráju vehkiin. Studeanta máhtá álkit dakkár vuoddosátneráju, man sáhtá noahkut ja mánggaid guovddáš ráhkadusaid. Studeanta máhtá heivehit muhtun jietnadeami vuoddonjuolggadusaid eanet go dušše hárjehallojuvvon olggosbuktimiin.
Vuoddogiellamáhtu álgomuđdu					

OVĐÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
<i>Dáido-dássi</i>	Dáidu doaibmat vuorrováikkukhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	<i>Vuorrováikkukhus earálágan dilálašvuodain</i>	<i>Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi</i>	<i>Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuolta</i>	<i>Teavsttaid dulkondáiddut</i>	<i>Teavsttaid buvttadandáiddut</i>
A2.2	Studeanta ceavzá govtolaččat mánggalágan juohkebeaivválaš gulahallandilálašvuodain ja máhtá ain eanet ja eanet leat álggaheadji gulahallandilálašvuodain.	Studeanta oassálastá ain eanet ja eanet gulahallamii ja dárbbu mielde geavaha vuodđodadjanvugiid dalle, go bivdá čielggadusa čoavddasániin. Studeanta gártá sihtat ášši geardduheami dahje čielggadusa duollet dálle. Studeanta geavaha lagaštearpma dahje dábáluš tearpma dalle, go ii dieđe dárkilut doahpaga (beana/ealli dahje dállu/barta).	Studeanta máhtá geavahit giela ovttagardánis vugiin buot deháleamos ulbmiliidda, dego dieđu lonohallamii ja oaiviliid ja doaladumiid áššálaš olggosbuktimii. Studeanta bastá ságastallat usttlaččat dábálaš olggosbuktimiid ja vuodđodási gulahallanrutiinnaid vehkiin.	Studeanta bastá čuovvut hui deivvolaččat čielga áššehupmama oaiveáššiid, dovdá dávjá dan ságastallama fáttá, mas son lea mielde, ipmirda oaiveáššiid oahpes sátneráju sisttisoalli ja hiidis hupmamis. Studeanta máhtá árvvoštallat amas sániid mearkašumiid áššeoktavuođas.	Studeanta máhtá govvidit listtuin (ahkeluohkkái mihtilmas) beaivválaš eallimii laktáseaddji áššiid dábálaš sátneráju sihke muhtun idiomáhtalaš olggosbuktimiid ja vuodđodási ja muhtumin maid veháš váddásutnai ráhkadusaid. Studeanta máhtá heivehit muhtun jietnadeami vuodđonjuolggadusaid eanet go dušše hárjehallojuvvon olggosbuktimiin.
Ovdáneaddji vuodđogiellamáhttu					

OVĐÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
<i>Dáido- dássi</i>	Dáidu doaibmat vuorrováikkhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	<i>Vuorrováikkhus earálágan dilálašvuodain</i>	<i>Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi</i>	<i>Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuolta</i>	<i>Teavsttaid dulkondáiddut</i>	<i>Teavsttaid buvttadandáiddut</i>
B1.1	Studeanta máhtá gulahallat, oassálastit ságastallamiidda ja olggosbuktit iežas oaiviliiddis oalle álkit beaivválaš gulahallandilálašvuodain.	Studeanta bastá leat muhtin muddui dárbmil gulahallama iešgudet muttuin ja máhtá sihkkarastit, leago gulahallanolmmái ipmirdan sáttasáni. Studeanta máhtá garvit dahje buhttet amas sáni dahje hámodit iežas sáttasáni odđasit. Studeanta bastá ráddádallat amas olggosbuktimiid mearkkašumiid birra.	Studeanta čájeha, ahte dovdá deháleamos ustitlašvuodanjuolggadusaid . Studeanta bastá váldit iežas vuorrováikkhusastis vuhtii muhtun deháleamos kultuvrralaš geavadagaide laktáseaddji oaidninvugiid.	Studeanta ipmirda oaiveáššiid ja muhtun detálljaid čielga ja measta normálaleaktosaš dábálaš gielat hupmamis dahje čállojuvvon teavsttas. Studeanta ipmirda oktasaš vásáhussii dahje dábálaš dihtui vuodđuduvvi hupmama dahje čállojuvvon teavstta. Studeanta gávdná oaiveáššiid, čoavddasániid ja dehálaš detálljaid maddái ráhkankeahhtá.	Studeanta máhtá muitalit guovddášáššiid ja dasa lassin veháš detálljaid iešgudegelágan beaivválaš eallimii laktáseaddji alcces miellagiddevaš duohta dahjege hutkojuvvon fáttáin. Studeanta geavaha sihke mealgadii viiddis sátneráju ja ráhkadusválljašumi ja muhtun dábálaš frásaid ja idiomaid. Studeanta máhtá heivehit mánggaid jietnadeami vuodđonjuolggadusaid eanet go dušše hárjehallojuvvon olggosbuktimiin.
Doaibmi vuodđogiellamáhtu					

OVĐÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
<i>Dáido-dássi</i>	Dáidu doaibmat vuorrováikkhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	<i>Vuorrováikkhus earálágan dilálašvuodain</i>	<i>Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi</i>	<i>Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuolta</i>	<i>Teavsttaid dulkondáiddut</i>	<i>Teavsttaid buvttadandáiddut</i>
B1.2	Studeanta bastá oassálastit gulahallamii oalle álkit maiddá muhtun eanet hástaleaddji gulahallandilálašvuodain dego áigequovdilis dáhpáhusas gulahaladettiin.	Studeanta bastá leat dárbmil ja máhtta geavahit vuogas olggosbuktima vuorrováikkhusdilálašvuodas, mas giedahallojuvvo oahpes fáddá. Studeanta bastá divvut boastoipmárdusaid oalle lunddolaš vugiin ja ráđđadallat maiddá oalle mohkkás áššiid mearkkašumiid birra.	Studeanta máhtta geavahit iešguđet dilálašvuodain giela, mii ii leat menddo guoimmuheaddji. Studeanta dovda deháleamos ustitlašvuodanjuolggadusaid ja doaibmá daid mielde. Studeanta bastá váldit iežas vuorrováikkhusastis vuhtii deháleamos kultuvrralaš geavadagaide laktáseaddji oaidninvugiid.	Studeanta ipmirda čielggaslágan áššedieđu sisttisdoalli hupmama oahpes dahje oalle dábalaš fáttáin ja birgehalla muhtumin maiddá teavsttaiguin, mat gáibidit árvoštallanmáhtu. Studeanta ipmirda oaiveáššiid ja deháleamos ovttaskas áššiid viiddit formála ságastallamis dahje eahpeformála ságastallamis, mas son lea mielde.	Studeanta máhtta muitalit dábalaš konkrehta áššiid birra nu, ahte govvida, čuolddaša ja veardádallá. Studeanta olggosbuktá iežas mealgat álkit ja bastá čállit persovnnalaš ja almmolaš sáttasániid ja olggosbuktit iežas jurdagiiddis muhtun govahallon fáttáin. Studeanta geavaha sihke viehka viiddis sátneráju ja dábalaš idiomaid ja maiddá mánggalágan ráhkadusaid ja mohkkás cealkagiid. Studeanta hálddaša jietnadeami vuoddonjuolggadusaid eanet go dušše hárjehallojuvvon olggosbuktimiin.
Njuovžilis vuoddogiellamáhttu					

OVDÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
Dáido-dássi	Dáidu doaibmat vuorrováikkukhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	<i>Vuorrováikkukhus earálágan dilálašvuodain</i>	<i>Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi</i>	<i>Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuolta</i>	<i>Teavsttaid dulkondáiddut</i>	<i>Teavsttaid buvttadandáiddut</i>
B2.1	Studeanta bastá gulahallat njuovžilit maddái gulahallandilálašvuodain, mat lea sutnje odđasat, main geavahuvvo muhtumin abtrákta, muhto liikká čielga giella.	Studeanta bastá buktit iežas oavila ovdan ja muhtumin geavahit vuodđofrásaid, dego “Diet lea váttis gažaldat”, vai oáččolii eanet áiggi. Studeanta bastá ráddádallat maddái mohkkás áššiid ja doahpágiid mearkkašumiid birra. Studeanta bastá áiccadit iežas ipmirdeami ja gulahallama ja maid divvut iežas giella.	Studeanta viggá olggosbuktit iežas jurdagiiddis áššálaččat ja nu ahte gudnejahtá iežas gulahallanolbmá ja seammás váldá vuhtii iešgudet dilálašvuodaid ásahan gáibádusaid.	Studeanta ipmirda áššálaččat ja gielalaččat mohkkás hupmama dahje čállojuvvo teavstta. Studeanta bastá čuovvut sihke viiddis hupmama ja mohkkás argumentašuvvna ja maddái olggosbuktit oaiveáššiid das, maid lea gullan. Studeanta ipmirda olu dan ságastallamis, mas son lea mielde. Studeanta ipmirda mánggalágan čállojuvvo teavsttaid, mat sáhttet giedahallat maddái abstrákta áššiid ja dakkáriid, main leat duohta áššit, doaladumit ja oaivilat.	Studeanta máhtá olggosbuktit viehka čielgasit ja aiddolaččat iežas mánggain áššiin, mat laktásit su vásáhusaide mánggabealat ráhkadusaiguin ja mealgat viiddis sátnerájuin, mas leat maddái idiomáhtalaš ja abtrákta olggosbuktimat. Studeanta bastá oassálastit viehka formála ságastallamiidda ja hálddaša oalle viiddis sátneráju ja hástaleaddji cealkkaráhkadusaid. Jietnadeapmi lea čielggas, sániid oaivedeaddu rivttes stávvalis ja hupman sisttisoallá muhtun čuozáhatgillii mihtilmas intonašuvdnamálliid.
Iehčanas giellamáhtu vuodđodássi					

OVĐÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
<i>Dáido-dássi</i>	Dáidu doaibmat vuorrováikkukhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	<i>Vuorrováikkukhus earálágan dilálašvuodain</i>	<i>Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi</i>	<i>Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuolta</i>	<i>Teavsttaid dulkondáiddut</i>	<i>Teavsttaid buvttadandáiddut</i>
B2.2	Studeanta bastá geavahit giela mánggalágan ja maiddá alces ođđa gulahallandilálašvuodain, main dárbbasa mánggabealat giela.	Studeanta viggá addit máhcahaga, muitalit dievasmahtti oaiviliid dahje jurddabohtosiid. Studeanta bastá ovddidit gulahallama ovdáneami ja dárbbu mielde geavahit eufemismmaid ja bastá ráđđádallat maiddá mohkkás áššiid dahje doahpágiid mearkkašumiid birra. Studeanta máhtta geavahit strategiijaid, mat dorjot ipmirdeami, dego oaiveáššiid merkema ja ovdamearkka dihte muituimerkejumiid čállima das, maid lea gullan.	Studeanta bastá olggosbuktit iežas jurdagiid lunddolaš vugiin, čielgasit ja ustitlaččat nu formála go maiddá eahpeformála dilálašvuodas ja válljet giellageavahanvuogi dilálašvuodaid ja daidda oassálasti olbmuid mielde.	Studeanta ipmirda ealli dahje vurkejuvvon čielgasit čuolddašuvvon dábalaš gielat hupmama buotlágan dilálašvuodain ja ipmirda muhtun veardde maiddá amas giellahámiid. Studeanta bastá lohkat iešguđet ulbmiliid vuodul čállojuvvon teavsttaid ja deahtistit daid oaiveáššiid. Son bastá dovdát doaladumiid ja árvvoštallat kritihkalaččat dan maid lea gullan dahje lohkan.	Studeanta bastá olggosbuktit iežas sihkkaris, čielga ja ustitlaš vugiin. Son hálddaša olu gielalaš vugiid, maiguin olggosbuktit konkrehta ja abstrákta, oahpes ja amas fáttáid. Studeanta máhtta gulahallat spontána vugiin ja čállit čielga ja lađastallojuvvon teavstta. Jietnadeapmi lea hui čielggas, sániid oaivedeattu rivttes stávvalis ja hupman sisttisdoallá muhtun čuozáhatgillii mihtilmas intonašuvdnamálliid.
Doaibmi iehčanas giellamáhttu					

OVDÁNEADDJI GIELLAMÁHTU CEHKIID GOVVIDANSKÁLÁ					
Dáido- dássi	Dáidu doaibmat vuorrováikkukhusas			Dáidu dulkot teavsttaid	Dáidu buvttadit teavsttaid
	<i>Vuorrováikkukhus earálágan dilálašvuodain</i>	<i>Gulahallanstrategiijaid geavaheapmi</i>	<i>Gulahallama kultuvrralaš heivvolašvuolta</i>	<i>Teavsttaid dulkondáiddut</i>	<i>Teavsttaid buvttadandáiddut</i>
C1.1	Studeanta bastá vuorrováikkuhussii mánggabealagit, njuovžilit ja aiddolaččat buotlágan gulahallandilálašvuodain.	Studeanta váldá lunddolaš vugiin ovddasvástádusa gulahallama ovdáneamis. Studeanta máhtta hámodit odđasit dan, maid son hálida olggosbuktit ja bastá maiddái geassádit, go vásiha váttisvuodaid ja geavaha čehpet gillii dahje kontekstii laktáseaddji ipmlikašuvnnaid dalle, go dahká mearrádusaid dahje noahku boahttevaš áššiid.	Studeanta bastá geavahit giela njuovžilit ja beaktilit sosiála ulbmiliidda, maiddái olggosbuktit dovduid diliid, eahpenjuolga čujuhemiid, omd. ironiija ja leaikkastallama.	Studeanta ipmirda detálljaid mielde maiddái guhkit ovdanbuktimiid oahpes ja dábálaš áššiin, vaikko hupman ii livččege čielgasit lađastallojuvvon ja sisttisoalalii idiomáhtalaš olggosbuktimiid dahje registara molsumiid. Studeanta ipmirda detálljaid mielde mánggahámat abtrákta čállojuvvon teavsttaid ja bastá ovttahttit dieđu mohkkás teavsttain.	Studeanta máhtta olggosbuktit iežas njuovžilit, aiddolaččat ja lađastallojuvvon vugiin mánggalágan fáttáin dahje doallat viehka guhkes, válmmaštallojuvvon ovdanbuktima. Studeanta bastá čállit bures lađastallojuvvon teavsttaid mohkkás fáttáid birra sihkkaris, persovnnalaš stiillain. Studeantta gielalaš olggosbuktinrádju lea hui viiddis. Jietnadeapmi lea lunddolaš ja álki guldalit. Hupmanritma ja intonašuvdna leat čuozáhatgillii mihtilmasat.
Čeahpes giellamáhtu vuodđodássi					

27.10.2015

8/012/2015

Logahatskuvlejumi ordnejeaddjit

LOGAHATSKUVLEJUMI DIEVASMAHTTI SÁMEGIELAT OAHPAHUSA ULBMILAT, GUOVDDÁŠ SISDOALUT JA STUDEANTTA OAHPPAMA ÁRVVOŠTALLAN

Oahpahráddehus addá čuovusin rávvaga logahatskuvlejumi oahpahusa ulbmiliin, guovddáš sisdoaluin ja studeantta oahppama árvvoštallamis. Ráva guoská sierraruhtademiin ordnejuvvon logahatskuvlejumi dievasmahtti sámegiela oahpahusa [Oahpahasministeriija ásahus sihke vierisgielat, sámegielat ja románagielat ohppiid dievasmahtti oahpahussii vuodđooahpahas ja logahatoahpahas mieđihuvvon stáhtadoarjaga vuodúštusain (1777/2009)].

Oahpahas ordnejuvvo dán rávvaga mielde 1.8.2016 ovddosguovlluid.

Lassediedut rávvagis ja das, gos dat lea oazžumis, addá Oahpahráddehusa Dábálaš čuvgehusa skuvlejupmi ja árabajásgeassin ja maiddá Ruotagielat skuvlejupmi ja árabajásgeassin – doaimaovttadat.

Oaivehoavda AULIS PITKÄLÄ
Aulis Pitkälä

Hoavda JORMA KAUPPINEN
Jorma Kauppinen

ČUOVUS

Logahatskuvlejumi dievasmahtti sámegiela oahpahusa ulbmilat,
guovddáš sisdoalut ja studeantta oahppama árvvoštallan

ČUOVUS

Oahpahusráđđehusa rávvagii nr 8/012/2015

LOGAHATSKUVLEJUMI DIEVASMAHTTI SÁMEGIELAT OAHPAHUSA ULBMILAT, GUOVDDÁŠ SISDOALUT JA STUDEANTTA OAHPPAMA ÁRVVOŠTALLAN

Suoma vuodđolága mielde juohkehaččas, guhte orru Suomas, lea vuoigatvuohta bajásdoallat ja ovddidit iežas giela ja kultuvrra. Sámegiela oahpahusa ulbmilin lea doarjut sihke studeantta aktiiva mánggagielatvuoda ovdáneami ja beroštumi giellamáhtu eallinagi bisti ovddideapmái. Sámegiela oahpahus doarju studeantta oasálašvuoda sihke iežas giella- ja kulturservoša ja suomelaš giella- ja kulturservoša aktiiva ja dássedettolaš lahttun ja maddái globála doaibmin.

Sámegiela oahpahusas leat ovtasbarggus suoma giella ja girjjálašvuohta -oahpahusa ja eará ávdnasiid oahpahusain. Oktasaš giellabajásgeassin lasiha studeanttaid ipmárdusa giella- ja kulturduogáza mearkkašumis ovttaskas olbmui, servodahkii ja oktasašgoddái ja dasa lassin oahpista sin atnit árvvus sámegiela ja eará gielaide. Oahpahus doarju ja arvosmahtta studeanttaid geavahit sámegiela mánggabealagit. Oahpahusas atnit ávkin studeanttaid vejolašvuoda ovddidit iežaset gielladáiddu astoáiggis. Oahpahusas deattuhuvvo vuorrováikkuhus ja gulahallan.

Sámegiela oahpahusas váldojuvvo vuhtii studeanttaid vuolggasajit ja giellamáhttu. Oahpahusas atnit ávkin mánggabealagit iešguđegelágan kontávttain sámegilli ovdamearkka dihte sihke diehto- ja gulahallanteknologiija ja sámegielat servoša máhtu. Studeanta arvosmahttojuvvo ja dorjojuvvo sihke jurddašeami ovddideapmái ja persovnnalaš giellageavaheapmái. Oahpahusas oahpistuvvo suokkardit giella- ja vuorrováikkuhusdáidduid mearkkašumi joatkkastuderema oainnus.

Ulbmilat ja guovddáš sisdoalut leat meroštallojuvvon olles logahatskuvlejumi áigge guokte oahppodiimmu vahkus addojuvvon sámegiela oahpahusa várás. Skuvlejumi ordnejeaddji čállá oahppaplána, ja dalle oahpahusa ulbmilat meroštallojuvvojit ja sisdoalut válljejuvvojit sámegiela erenomášsárgosiid vuodul. Sámegiela oahppaplánaid sáhtta čállit maddái skuvlema ordnejeddjiid ovtasbargun.

Oahpahusa bargu

Sámegiela oahpahusa bargun lea viiddidit ja čiekŋudit studeantta sámegiela máhtu. Oahpahusa vehkiin studeanta ain ovddida dáiddus doaibmat vuorrováikkuhusdilálašvuodain, ohcat iešguđegelágan dieđu, árvvoštallat dieđu kritihkalaččat, suokkardallat, argumenteret ja debateret ovddideaddji vugiin. Studeanta viiddida iežas sátnel- ja doabaráju ja ovddida iežas mánggalohkandáiddu. Studeantta sámegiela ráhkadussárgosiid dovdan ja mánggabealagit geavaheapmi viidu, son dovdá iežas giellaguovllu ruohtasiid ja ovddida dáiddus veardádallat giela iešguđet sárgosiid eará gielaide ektui maid son ieš máhtta. Studeanta ovddida iežas dáiddu atnit ávkin sámegielat teavsttaid ja buvttadit teavsttaid iešguđet ulbmiliid

várás. Studeantta dovdan iežas kulturguovllus girjjálašvuodas, máinnastanárbevierus, govalaš kultuvrras ja drámas čiekŋu. Studeantta árvvusatnin sámegeiela guovdu čiekŋu, ja son oazžu motivašuvnna ain ovddidit iežas sámegeiela máhtu.

Oahpahusa ulbmilat

Oahpahusa ulbmilin lea, ahte studeanta

- bastá aktiiva vuorrováikkuhussii sámegeielain lunddolaš vugiin iešguđet dilálašvuodain
- máhttá atnit ávkin sámegeielat teavsttaid ja teakstašlájaid ja máhttá buvttadit dilálašvuhtii heivvolaš teavsttaid
- viiddida iežas sátne- ja doabaráju ja ovddida mánggalohkandáiddu
- viiddida ja čiekŋuda iežas didolašvuoda sámegeiela ráhkadusas ja geavaheamis
- čiekŋuda iežas kultuvrra ja girjjálašvuoda dovdamuša
- atná árvvus iežas giela ja kultuvrra ja lea beroštuvvan ain ovddidit iežas sámegeiela máhtu.

Árvvoštallan

Árvvoštallama ulbmilin lea juksat sámegeiela oktasaš mihttomeriid nu, ahte kursaguovdilis ulbmilat ja guovddáš sisdoalut deattuhuvvojit. Kurssa ulbmilat naitaluvvojit studentii, vai sihke oahpaheaddji ja studeanta sáhttiba čuovvut kurssas ovdáneami. Oahppanproseassa áigge dáhpáhuvvan árvvoštallan, persovnnalaš ulbmilaásaheapmi, iešárvvoštallan, veardásašárvvoštallan ja máhcahat dorjot studeantta ovddidit iežas máhtus. Kuršaárvvosátnái váikkuhit girjjálaš, njálmmálaš ja vejolaččat eará buktagat ja maiddá aktiiva bargan kurssa áigge. Árvvoštallan lea mánggabealat, rabas, vuoiggalaš, oasálastimii ávžžuheadji ja dakkár, mii arvosmahttá ja oahpista iešárvvoštallamii. Iešárvvoštallandáidduid vehkiin studeanta hukse posiitiiva ja realisttalaš ipmárdusa alddis hubmin ja čállin iešguđegelágan vuorrováikkuhusdilálašvuodain.

Kurssat

1. Teavsttat ja vuorrováikkuhus (SÄI1)

Studeanta hárvána čuolddašit ja dulkot teavsttaid giela, mearkašumiid ja ráhkadusaid. Studeantta ipmárdus gielas, teavsttain ja vuorrováikkuhusas čiekŋu. Su dáidu sihke dulkot ja buvttadit teavsttaid ja máhttu doaibmat vuorrováikkuhusdilálašvuodain lassána. Son hárvána dárkot ja ovddidit iežas dáidduid guldaleaddjin, hubmin, lohkkain ja čállin iešguđegelágan gulahallanbirrasiin. Sámegeiela ráhkadusaid hálddašeapmi nanosmuvvá.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- čiekŋuda sihke lohkan- ja čállindáiddu ja persovnnalaš giela buvttadeami
- buorida iežas dáiddu sihke dulkot, buvttadit ja árvvoštallat iešguđegelágan teavsttaid ja čiekŋuda iežas máhtu čállit materiála vuodul
- oahppá dábálaš gielat ovdanbuktinvuogi sihke čálalaččat ja njálmmálaččat ja maiddái čiekŋuda iežas ipmárdusa čállimis ja hupmamis vuorrováikkuslaš, servodatlaš ja persovnnalaš proseassan
- nanne sihke ráhkadusaid hálddašeami ja oahppá hámodit teavsttaid ráhkaduslaš ollislašvuhtan
- čiekŋuda ipmárdusa alddis sihke teavsttaid dulkojeaddjin ja buvttadeaddjin ja bastá ásahit iežas oahppamii ulbmiliid
- hárvána ohcat dieđu sámegillii diehto- ja gulahallanteknologiija vehkiin ja heivehit dan.

Guovddáš sisdoalut

- studeanttaid iežaset ja giellaservoša teavsttat
- teakstašlájat sihke searvvušlaš ja funkšionála buvttan (muitaleaddji, govvideaddji, beali váldi ja suokkardeaddji) ja iešguđet teavsttaid giela ja ja sisdoalu áiccadeapmi ja hárvjehallan
- teavsttaid mánggajienatvuhta, teavsttaid refereren ja kommenteren
- mánggalohkandáidu, mánggalágan teavsttat, čuolddašeaddji ja kritihkalaš lohkan, lohkanstrategiijat, govalohkandáidu
- čállinproseassa, teakstaollislašvuhta ja dieđu heiveheapmi iežas olggosbuktimii
- dieđu háhkan- ja hálddašandáiddut sámegillii, fierbmelohkan, gáldokritihkka ja gáldočujhusat
- gielladieđu geardduheapmi ja giellagáhtten

2. Girjjálašvuoda vuogit ja dulkon (SÄI2)

Studeantta ipmárdus čáppagirjjálašvuodas, muitalanárbevierus ja dáidagis, giela dáiddáláš barggus ja dan kultuvrralaš mearkkašumis čiekŋu. Studeantta ipmárdus joavkodynamihkas ja joavkogulahallama albmoneamis čiekŋu ja su joavkogulahallandáiddut šaddet mánggabealagin.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- čiekŋuda iežas dáiddu čuolddašit ja dulkot muitalanárbevieru, girjjálašvuoda, musihka ja eará dáidaga heivvolaš tearpmaid ja lahkonanvuogi vehkiin
- oahppá ipmirdit giela poehtalaš geavahusa, ovdamearkka dihte govalašvuoda ja mánggadulkonvuoda
- hárvána lohkat fiktiiiva teavsttaid
- oahppá vuđoštallat iežas dulkojumi teavsttain sihke njálmmálaččat ja čálalaččat
- čiekŋuda iežas joavkogulahallandieđuidis ja -dáidduidis.

Guovddáš sisdoalut

- dáidaga ja girjjálašvuoda šlájat, daid iešvuodat ja ovdáneapmi
- giela govalašvuolta ja retoralaš vuogit girjjálašvuodas
- prosa, lyriikka ja dráma čuolddašeapmi ja dulkon
- mánggahámat teavsttaid muitaleami ja olggosbuktima geahčadeapmi
- girjjálašvuoda vugiid geavaheapmi iežas teavsttain, dramatiseren
- njálmmálaš ja girjjálaš girjjálašvuoda dulkojumi, fierbmeságastallan
- čuolmma čoavdin joavkogulahallamis
- dáiddaságastallan ulbmila mielde ja maiddái ságastallama čuolddašeapmi ja árvvoštallan joavkodáidduid ja -albmonemiid geahčanguovllus

3. Dálákultuvra ja muitalusat (SÄI3)

Studeanta oahppá geahčadit sámegeielat dálákultuvrra ja áigequovdilis albmonemiid iešguđet lahkonanvugiid ja erenomážit muitalusaid geahčanguovllus. Studeanta čiekŋuda iežas dieđuid vuorrováikkusetihkas ja ipmirda dakkár vuorrováikkusetihka mearkkašumi, mii viggá dialogii, mánggajienatvuhtii ja gudnejahtti vuorrováikkusetihkii.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- oahpánuvvá dálákultuvrra albmanusaide ja áigequovdilis teakstašlájaid
- čiekŋuda iežas ipmárdusa giela ja teavsttaid mearkkašumis kultuvrras
- čiekŋuda iežas ipmárdusa muitalusat kultuvrraid guovddáš albmanusan
- čiekŋuda iežas dieđu sihke kultuvrras ja giela ja kultuvrra mearkkašumis identitehtii
- dovda dálákultuvrra guovddáš temáid ja máhtta árvvoštallat daid mearkkašumi iežas kultuvrra geahčanguovllus
- oahppá ipmirdit vuorrováikkusetihkasgaskavuodaid hápmašuvvama ja gealdagasaid.

Guovddáš sisdoalut

- giella ja teavsttat kultuvrralaš albmonemepmin
- giela sátneráđu kultuvrra sirdin
- teavsttaid áigequovdilis šlájat ja mediateavsttat
- dálákultuvra ja identitehta
- muitalusat medias, musihkas, filmmaid, tv-ráidduin ja spealuin (myhtat, klassihkkariid dáláveršuvnnat)
- mánggahámat teavsttaid áigequovdilis šlájat, ovdamearkka dihte teáhter, mediateavsttat, lávlunlyriikka, filbma, spealut, govat
- sámegeielat máinnastanárbevierru ovdal ja dál
- diehtogirjji ja dáláromána geahčadeapmi
- dialogalaš vuorrováikkusetihka ja vuorrováikkusetihkka, vuorrováikkusetihka mánggajienatvuolta ja kultursensitivitehta
- ságastallamat, maid ulbmilin lea dialoga, daid čuolddašeapmi ja árvvoštallan
- vuorrováikkusetihkadáidduid ja -etihkka fierpmis

4. Giella, kultuvra ja identitehta (SÄI4)

Studeantta ipmárdus giela ja eará ovdanbuktinvugiid mearkkašumiid huksejeaddji luonddus, giela nuppástuvvamis, kultuvrra mearkkašumis ja vuorrováikkukhusas šaddá mánggabealagin. Studeanta čiekŋuda dieđuidis sáme giela, sáme gielat girjjálašvuoda ja sámi kultuvrra mearkkašumis ovttaskas olbmo identitehtii ja oktasašgoddái.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- nanne iežas giellamáhtu ja čiekŋuda iežas giella- ja teakstadiđolašvuoda
- ipmirda sáme giela ráhkaduslaš luonddu, čiekŋuda iežas dieđuidis stándardagiela vuoddonorpmain ja ovdamearkka dihte ođđaáigásaš sániin ja dasa lassin máhtta heivehit daid iežas teavsttaid buvttadettiinis
- ipmirda giela mearkkašumi jurddašeami, vuorrováikkukhusa ja identitehta huksema gaskaoapmin
- čiekŋuda iežas oainnus sáme giela sajádagas máilmmi gielaid joavkkus ja máhtta veardádallat eará gielaid iešvuodaid
- čiekŋuda iežas ipmárdusas eatnigiela ja giellamáhtu mearkkašumis ja atná árvvus mánggagielatvuoda
- oahppá analyseret iežas giellamáhtu

Guovddáš sisdoalut

- giela, girjjálašvuoda, kultuvrra ja media mearkkašupmi identitehta huksemis ja jurddašeamis
- oppalašgovva iežasgielat girjjálašvuodas ja eará kultuvrras iešguđet áigodagain, sáme gielat servodaga ruohttasat
- sápmelašvuolta, kulturaidentitehta ja kultuvrraid dovdan
- giela ráhkadusaid sajáidahttin ja giellagáhtten studeantta dárbbuid mielde
- sáme giela veardádallan suomagillii ja eará gielaide
- govaid ja govalaš kultuvrra lohkan ja dulkon
- sáme giela iešvuodat, hubmojuvvon ja čállojuvvon giella, suopmanat/sáme gielat iešguđet guovlluin

5. Teaksta ja konteaksta (SÄI5)

Studeanta oahppá geahčadit sáme gielat sihke čállojuvvon ja muitaluvvon teavsttaid ja teavsttaid sárgosiid ja vuorrováikkukhusa. Studeanta hárvána čuolddašit, dulkot ja buvttadit iešguđege stii lasaš teavsttaid.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- oahppá geahčadit teavsttaid ja máinnastanárbevieru sihke daid áiggálaš ja kultuvrralaš konteavsttain ja maiddái daid sirdašuvvamiin ja oktavuodain eará teavsttaide
- oahppá čuolddašit teavsttaid sárgosiid
- bastá iehčanas teavstta buvttadeami prosessii ja ovddida iežas olggosbuktinvuogi

- oahppá válmmaštallat njálmmálaš ovdanbuktima girjjálašvuoda vuodul okto dahje joavkus
- dovda sihke sámegiela girjjálašvuoda ja sápmelaš girječálliid guovddáš dujiid ja njálmmálaš árbevieru ja maiddá temáid ja máhtta árvvoštallat daid mearkkašumi iežas kultuvrra geahččanguovllus
- ipmirda sámegiela ja sápmelaččaid čállin girjjálašvuoda oassin máilmmi girjjálašvuodas.

Guovddáš sisdoalut

- earálágan konteavsttat: girjjálašvuoha eatnandieđalaččat, gielalaččat, media guovdu
- teavsttaid geahčadeapmi olmmošgova, máilmmigova, árvo- ja jurddamáilmmi speadjalastin daid historjjálaš áiggi ja dálááiggi konteavsttas
- genre dahje stiila čállima vuolggasadjin, ealaskas čállin
- giellagáhtten ja stiilasárgosat
- sámegiela, sápmelaš girječáli dahje sámiid birra muitaleaddji girjjálašvuoda dahje njálmmálaš árbevieru duodji
- njálmmálaš ovdanbuktin girjjálašvuoda vuodul

6. Teavsttat ja váikkuheapmi (SÄI6)

Studeanta oahppá geahčadit mánggahámat teavsttaid, daid giela ja vuorrováikkuhusa erenomážit váikkuheami geahččanguovllus. Son beassá sisa váikkuheami ja argumentašuvnna vugiide iešguđet mediain ja maiddá čieknuda daidda laktáseaddji dieđuid ja dáidduid. Studeanta čieknuda iežas hupmandáidduid.

Ulbmilat

Kurssa ulbmilin lea, ahte studeanta

- hárbána gulahallat dilálašvuoda mielde
- ipmirda iešguđegelágan njálmmálaš ja čálalaš áššeteavsttaid, erenomážit oaivilteavsttaid, čieknuda iežas lohkanáiddu ja oahppá geahčadit teavsttaid gaskkusteaddji árvvuid
- oahppá dovdat, mo gielain sáhtta váikkuhit
- máhtta geahčadit teavsttaid oaiviliid ja máilmmigova duddjojeaddjin
- ovddida iežas máhtus sihke doaimmat iešguđegelágan dilálašvuodain ja hukset ja bajásdoallat vuorrováikkuhusgaskavuodaid ja oažžu maiddá roahkkatvuoda hábmet ja olggosbuktit oaiviliid ja vudoštallat daid
- ovddida sihke iežas hupmanroahkkatvuodas ja iešsiharisvuodas ja maiddá ovdanbuktin- ja joavkodáidduid.

Guovddáš sisdoalut

- beali váldi ja váikkuheaddji teavsttat
- váikkuheami ja argumentašuvnna vuogit ja šlájat
- čáppagirjjálašvuoha ja media váikkuheaddjin
- váikkuheapmi sihke árgabeaivválaš vuorrováikkuhusgaskavuodain ja oainnuid árvvoštallan ja váikkuhusat
- oassálasti riikkavuloža váikkuhanvejolašvuodát

- ákkastallama hárbhallan sihke njálmálaččat ja čálalaččat
- joavkoságastallanbarggut, hubmojuvvon teavsttaid kritihkalaš árvvoštallan, argumentašuvdna, nákkáhallan
- gulahalli ovddasvástádus; mediaválljejumit ja fierbmeetihkka, sátnefriijavuolta, sensuvra, priváhtavuolta suodjaleapmi, neahttaetikeahtta
- hubmojuvvon teavsttaid čuolddašeapmi, dulkon, árvvoštallan ja maiddáí hubmojuvvon giela erenomášsárgosat
- njálmálaš gulahallama kultuvrralaš sárgosat, oassálastin giellaservoša vuorrováikkuhussii
- ealaskas olggosbuktin

Duodaštusat

Studentii addojuvvo oassálastinduodaštus logahatskuvlejumi dievasmahtti sáme giela studeremis. Duodaštussii merkejuvvo giella, mii oahpahuvo, oahpaha viidodat ja sánálaš árvvoštallan dahje nummirárvosátni dan mielde mo skuvlema ordnejeaddji mearrida. Muđuid čuovvut logahaga oahppaplána vuoduštusaide mearrádusaide das, mat áššit duodaštusaide merkejuvvojit.